

MOT RUSGIFT

Rusgiftpolitisk tidsskrift. Nr 1-2007

Kr 50

Skolens ansvar

FOTO: ANNIKEN MAJALAND

KUNNSKAPSLØFTET
RUSSEFEIRING
AN-UNDERVISNING OG FOREBYGGING

Russefeiringen – å velge bort kompetanse?

NIFU-STEP har gjort en kartlegging av holdninger og atferd hos russen på Østlandet om russefeiringen. Undersøkelsen heter "Bortvalg og kompetanse".

- 52 prosent av Østlandsrussen 2005 var litt eller helt enig i at de bruker mindre tid på skolearbeid som resultat av russefeiringen,
 - 37 prosent var litt eller helt enig i at de ofte møter dårligere forberedt til skolen som resultat av russefeiringen, og
 - 15 prosent var litt eller helt enig i at russefeiringen er så viktig at de gjerne lar det gå ut over karakterene (Markussen 2006).
- «I engelsktimen i dag var vi seks av 28 elever i klassen. Det er nok en del som merker at russefeiringa går ut over skolen» (Stian til Dagsavisen 15.05.06).

Dette må sees i sammenheng med en SIRUS-rapport, der det ble vist at kunnskapen om alkohol- og narkotika var dårlig både i grunn- og videregående skole, og at feiloppfatninger ble mer og mer framtrepende jo eldre elevene ble. Forfatterne etterlyser mer informasjon om rusgifter, spesielt i videregående opplæring, men tydeligvis er kunnskapsmangelen stor også i ungdomsskolen. Dette synes å være resultatet av mange års neglisjering av rusgiftundervisningen i skolen (Pape og Storvoll 2006).

I dette nummeret av Mot Rusgift ser vi også på rusgiftundervisningen i skolen. Det er sørgelige tilstander. "Kunnskapsløftet", den siste store skolereformen, gir lite rom for rusgiftundervisning. Slik forebygging virker ikke, sies det. Rapporten til det s.k. Nordahl-utvalget slår fast at spesifikk rusgiftforebygging er mulig. Men både Nordahl og Djupedal (se intervjuer) vil ikke øke innsatsen på dette området. Det generelle læringsmiljøet skal forbedres. Det er naturligvis viktig, men resultatene viser, som SIRUS-forskerne sier, at skolen har forsømt seg når det gjelder rusgiftundervisning. Og her viser Nordahl-utvalget til metoder som er dokumentert effektive.

Forbundet Mot Rusgift mener at elevene har rett til å vite hva stoffer og alkohol gjør med dem og hvilke faremomenter de innebærer, uansett hvilken forebyggende effekt det måtte ha. Det er ytterligere et argument for å intensivere rusgiftundervisningen, og gjøre det smart, slik at ikke media blir elevenes viktigste informanter i rusgiftspørsmål.

I internasjonale kunnskapssammenligninger faller norske skoleelever igjennom, hvis en sammenligner med andre lands skole- og avgangsprestasjoner. Men hvor mye av de manglende kunnskapene må russefeiringen ta skylden for?

Russefylla og festing i forkant av eksamen er noe som elevene velger og foreldrene ikke tør motsette seg. Likevel synes skolen, skoleeierne og Kunnskapsdepartementet at russefeiringen er en privatsak. Disse forholdene er så graverende, at vi ikke nøler med å kalle det *Bortvalg av kompetanse* – både fra elevenes, skolens og myndighetenes side.

Knut T. Reinås, redaktør

Innhold

- 2 Russefeiringen – å velge bort kompetanse?
- 4 En guide til en fantastisk russefeiring
- 5 Noen få ødelegger inntrykket
- 6 Kan skolen fraskrive seg ansvaret for russefeiringen?
- 6 Norsk lektorlag – og russefeiringen
- 8 Vil lage en trygg og morsom russefeiring
- 8 Forankring av rusgiftundervisning etter Kunnskapsløftet
- 10 Effektiv forebygging i skolen - finnes det?
- 12 Et godt læringsmiljø er den beste forebyggingen - intervju med Thomas Nordahl

- 17 NYHETSBRUV: TIL RUSSESTYRET VED SKOLEN

- 20 Etter Nordahl-rapporten: Ble noen klokere
- 24 Juvente: Vi ønsker oss anerkjennelse av vår kompetanse
- 27 - Jeg er med på laget, - intervju med Øystein Djupedal
- 30 Om rusgiftundervisning

MOT RUSGIFT

UTGITT AV Forbundet Mot Rusgift
Utgave nr 82

REDAKSJON

Forbundet Mot Rusgift
Torggata 1, 0181 Oslo
Tel: 23 21 45 26
Faks 23 21 45 01
E-post: post@fmr.no

Nettsted: www.fmr.no

REDAKTØR

Knut T. Reinås, tel 97 59 55 48

PRODUKSJON

Lynx Porter Novelli, turid@lynx.no

DESIGN

Axentum kommunikasjon

Redaksjonen er avsluttet 15. mars 2007

Forbundet Mot Rusgift arbeider for å beskrive både rusgiftproblemet, årsakene og mulighetene til å bekjempe det. Bladet Mot Rusgift formidler kunnskap om dette fagområdet i fire utgivelser i året.

REDAKSJONSRAÐ

Anders S. Slaatsveen, rektor, Revyskolen Solbakken
Olaf Aasland, forsker, Den Norske Lægeforening
Eivind Jaren, tidl. redaktør, avisa Folket
Geir Riise, overlege, HMS-direktør, Posten Norge

ABONNEMENT Kr 200/år:

post@fmr.no - tel 23 21 45 26 - www.fmr.no

ANNONSER

Turid Viker Bråthen, tel 23 13 14 80

En guide til en fantastisk russefeiring

Hordalandsruss i godt samarbeid med skole, politi og andre myndigheter.

Hordaland fylkeskommune sitt arbeid for å skape en positiv russefeiring startet allerede i 1989. I høst la opplæringsdirektøren ved Hordaland fylkeskommune fram dokumenter så andre fylkeskommuner kunne lære av tiltakene. Hordaland har innført for å skape en positiv russefeiring.

Tekst: Ole Hjetland Falck

- Det viktigste tiltaket som er innført er Russerådet. Dette rådet er satt sammen av flere, forteller Eirik Fjørtoft, seniorrådgiver ved opplæringsavdelingen i Hordaland Fylkeskommune.

Rådet består av elever ved russens hovedstyre, elevorganisasjonen, den tidligere Russepresidenten, politi, Trygg trafikk, Bergensklinikkene, to rektorer fra videregående og fylkeskommunens administrasjon er representert, forteller Fjørtoft.

På denne måten kan russeren få råd og rettleiding før feiringen begynner og oppfølging under selve feiringen.

Dialog er viktig

- Vi oppfatter russeren som en uformell organisasjon. Vi kan ha meninger om russefeiringen, men russeren har ansvaret. Vi prøver å være i dialog, det er viktig for oss og russeren. Dialog sørger for forutsigbarhet for russeren og skolene, mener Fjørtoft.

Et eksempel på dialog er at russeren forteller skolene når de store russearrangementene er, slik at skolene kan lage en prøveplan som ikke kolliderer med russefeiringen.

- Russeren har også fått laget en russeguide som heter "guide til en fantastisk russefeiring". Den inneholder blant annet nyttige råd om feiringen knyttet til rus og arrangementene. Russeguiden er laget av opplæringsdirektøren i Hordaland i samarbeid med hovedstyret for russeren i Bergen, Trygg trafikk, Bergenspolitiet og Bergensklinikkene, forklarer Fjørtoft.

Guiden omtaler nyttige opplysninger om alkoholbruk, hvordan unngå ulykker og problem i trafikken, hva du kan gjøre for å unngå trøbbel med politiet, litt om vennskap og sex, lure tips, førstehjelp, viktige telefonnummer, et utdrag av knutereglene og viktige datoer for russeren.

Viktig å skille mellom skole og feiring

Er dere fornøyd med dagens opplegg?

-Det må være lov å si at det er mer samarbeid mellom skole og russer nå enn før. En grunntanke er at når russeren går på skole, går de på skole og når de fester, så fester de - vi ønsker ikke at de skal blande skole og fest, forteller Fjørtoft

Russeren på den enkelte skole skriver kontrakt med skolen sin om hvordan feiringen skal foregå.

Ved hjelp av tiltakene, og samarbeidet som er innført, har russeren i Hordaland fått tilrettelagt for en mer positiv russefeiring. De verste knutereglene er fjernet og russetiden er noe forkortet. Prøver noen å henge opp terrorlister, så blir de tatt ned av skolens ledelse, og de som har gjort forsøk på å henge dem opp, må stå til rette for det.

Kommersielle aktører slipper ikke til, slik som i mange andre videregående skoler.

- Salg av russeffekter skjer ikke i skoletiden, og utenfor skolens område, sier Fjørtoft.

Ved hjelp av tiltakene som er innført har russeren i Hordaland fått alt tilrettelagt for en positiv russefeiring.

Noen få ødelegger inntrykket

- Positive tiltak som russen setter i gang blir overskygget av negativ omtale. Slik skal det ikke være! Det er trist at vi sitter igjen med et slikt inntrykk av dagens avgangselever, mener Ragnhild Lied Leder av seksjon for videregående i Utdanningsforbundet.

Tekst: Ole Hjetland Falck

- Oppslag i media og uttalelser fra politi og allmennhet om russ og rus har vært en årvisst hendelse. Vi har så mange flotte og ansvarsbevisste unge, de burde dominere inntrykket av skolen. Også etter avslutningen av 13 års skolegang, sier Lied.

Dessverre er det slik at enkelte russ, ofte etter et alt for høyt inntak av alkohol, kaprer spaltemeter i dagspressen.

Blant ungdom er alkohol den mest brukte rusgiften. Det å oppnå rus er antakelig ett viktig formål med å drikke. Alkohol er også den rusgiften som forårsaker mest helseskader og antakeligvis også mest sosiale problemer, forteller Ingeborg Rossow, forskningsleder ved SIRUS.

Mer alkohol fører til flere skader

Ragnhild Lied i utdanningsforbundet mener voksne i større grad må klargjøre hva slags oppførsel som er akseptert og hva som ikke er det.

Konsekvenser av rusgiftbruk i russetida, kan bli katastrofal for enkelte. Vi voksne må stille forventninger til at våre unge ikke utsetter seg for slike situasjoner. Dette gjør vi blant annet ved selv å opptre på skikkelig

måte og ved å gi bestemt inntrykk av hva vi mener er akseptabel atferd og hva som ikke er det, mener Lied.

For mye alkohol får ikke bare konsekvenser for den som drikker, det berører langt flere poengter Ingeborg Rossow.

- Jo mer man drikker, jo større er sannsynligheten for at det oppstår skader. Alkoholskader rammer ikke bare de som drikker, men også tredjeparter. Eksempler på skader som rammer andre kan være slagsmål, folk som holdes våkne, og ødeleggelse av eiendom, forteller Rossow.

Skolen må sette ned foten

- Skolen bør ikke gi etter på krav til frammøte og deltakelse i edru tilstand, jamfør grensene i arbeidslivet! I det hele blir grensesetting et viktig virkemiddel og uttrykk for skolens og samfunnets holdning til atferd blant de unge og overfor omgivelsene. Det er nødvendig at russestyret samarbeider med nærmiljøet og offentlige instanser. All russ bør få klare oppfatninger av hva som er akseptabelt og hva som ikke er det. Det er også viktig at de kjenner til norsk lov på forskjellige områder, sier Lied.

- Skolen kan ikke fraskrive

- Når skolen tillater salg av russe-produkter på skolen, taler skolen med to tunger. Det er aldri pedagogisk klokt mener Gro Elisabeth Paulsen, leder i Norsk Lektorlag.

Tekst og foto: Ole Hjetland Falck

Per i dag er det forbudt å selge og markedsføre produkter i den norske skolen. Til tross for dette tillater mange videregående skoler over hele landet salg av russeeffekter på skolens område og stiller attpå til lokaler til disposisjon for salg.

- Når skolen tillater salg av russeprodukter på skolens område, sier skolen indirekte at russeeffekter er av en annen og mer høyverdig karakter enn andre produkter som kunne markedsføres og selges på skolen, for eksempel gymnastikktøy og sportsutstyr, poengterer Paulsen.

Sterkt konformitetspress blant russ

I et høringsnotat om lovregulering av reklame i skolen oppfordrer Norsk Lektorlag til mer oppmerksomhet rundt russefeiringen og det kommersielle presset som

feiringen fører med seg.

- På mange skoler har kravene til hva elevene "må" kjøpe og "må" delta i for å ikke havne utenfor sosialt, blitt så sterke at elever ikke har noe valg. Elever som ikke ønsker å delta i russefeiringen, tvinges til å eksponere dette hver skoledag i flere uker, mener Paulsen.

Hun tror elever som ikke går i russedress opplever et sterkt konformitetspress som det er vanskelig å stå i mot, og de blir lett definert som "ukule" av medelever.

Paulsen mener skolen inntar en dobbeltrolle fordi den på den ene siden ikke har noe formelt ansvar for russefeiringen. Samtidig forberedes og organiseres russefeiringen i skolens lokaler i undervisningstiden, og skoleledelsen tvinges til å forhandle med russeren hvert år for å forebygge ulykker, skader og uro.

Norsk Lektorlag – og russefeiring

I en høringsuttalelse til Kunnskapsdepartementet i forbindelse med forslaget om lovregulering av reklame i skolen, er Norsk Lektorlag forbylledlig klare i sine synspunkter på russefeiringen og behovet for en regulering av denne.

Norsk Lektorlag skriver bl.a.: "Norsk Lektorlag etterlyser større oppmerksomhet rettet mot dagens russefeiring som i økende grad skaper kommersielt press mot elevene i videregående skole. Departementet skriver at den foreslåtte bestemmelsen i praksis vil bety at det ikke vil være tillatt med noen form for reklame som skolen mener vil kunne ha uheldig påvirkning på elevene. Norsk Lektorlag etterlyser en kartlegging av hva dagens russefeiring medfører av økonomisk press på den enkelte elev. Norsk Lektorlag er klar over at russefeiringen formelt sett er et privat anliggende, og derfor utenfor skolens og departementets formelle myndighetsområde. Like fullt er feiringen i realiteten en del av dagens skolesystem så lenge dagens ordning opprettholdes. Feiringens dobbeltstatus – både som en integrert del av skolens aktiviteter og som et område som ikke styres av skolens normer og regler, gjør at feiringen både er sterkt kommersialisert og i stor grad kan sies å påvirke holdninger, atferd og verdier på en uønsket måte.

Dette er ikke nytt fra Lektorlagets side

I et brev til daværende utdanningsminister Kristin Clemet i juni 2005 skrev Norsk Lektorlag blant annet at:

- Russens behov for publikum fører til at også andre elevers undervisning blir forstyrret. Russefeiringen virker ikke bare negativt inn på de elevene som selv er russ, for også elevene i GK og VK1 forstyrres av den allmenne oppløsningsstendensen. På mange skoler bruker lærere og administrasjonen mye tid og energi på dette problemet. Dersom russefeiringen ikke lenger blir "skolens sak", kan det gi en effektiviseringsgevinst for alle parter.

- Dagens system innebærer en dobbeltkommunikasjon fra skolens/samfunnets side. På den ene siden sies det at russefeiringen er en privatsak som den enkelte elev velger å delta i eller ikke, og på eget ansvar. På den andre siden gjøres russefeiringen i praksis til noe skolen tar

re seg ansvaret for russefeiringen

Terror i skolen

En type uro som russetiden fører med seg, og kanskje den mest alvorlige, er terror mot medelever.

- Terrorsjefer og medelever som skal «tas» illustrerer hva som er «russens problem». I det liberale samfunnet er grensene for såkalt utagerende festing meget vide, men det går en grense ved å skade andre. Terrorsjefens oppgave er å teste denne grensen, og det medfører at ofrene må krenkes og skades - «litt». Det bør ikke aksepteres. Med dagens system tilbyr skolen en arena der russeren finner både publikum og ofre for slike mobbeeksperimenter, sier Paulsen

Hun uttrykker også bekymringer i forhold til fyll og den teknologiske utviklingen.

- Enkelte gjør ting i fylla som de angrep på. Det kan være kriminelt eller seksuelt. Før kunne voksne glemme sine feiltrinn fra ungdomstida. Med dagens teknologi kan pinlige ting bli bevart for alltid, og enkeltpersoner blir hengt ut offentlig. Ungdom blir merket lenge på grunn av dette, sier Paulsen.

Hun uttrykker at dette gjør det viktigere for skolen å legge til rette for at ungdom som ikke vil, slipper å være med på feiringen.

Elevene må få et reelt valg

- Koblingen mellom undervisning og eksamen på den ene siden, og russefeiringen på den andre siden, bør opphøre. Da vil flere elever få et reelt valg – de kan gå på skolen uten å være russ. Dersom skriftlig eksamen er overstått, og det er et opphør i undervisningen, kan de som ønsker det, reise bort eller jobbe mens andre velger russefeiring, mener Paulsen

Hun poengterer at de negative sidene kan dempes hvis ungdom selv får bedre mulighet til å velge dem bort.

- Da unngår vi den håpløse stillingskrigen mellom voksne som vil lage regler for russefeiringen, og ungdom som skal og må bryte regler og tøyse grenser, sier Paulsen.

Kan skolene fraskrive seg alt ansvar for dagens russefeiring fordi "det er et privat arrangement"?

- I prinsippet og formelt sett, ja. Men dersom skolen skal opprettholde troverdighet som en institusjon som kan tilpasse seg og håndtere realiteter i ungdoms liv, nei, poengterer Paulsen.

ansvar for og stiller lokaler og arbeidstid/ undervisningstid til disposisjon for. Dette er uheldig og fører til at skolen mangler autoritet når problemer oppstår. Det er dessuten pedagogisk uheldig at skolen driver dobbeltkommunikasjon.

- Når russefeiringen innlemmes i skolens undervisning, blir den en del av opplæringen for de yngre elevene som ser på de eldre elevene som forbilder. Skolen innlemmer normene i russefeiringen i sitt "skjulte pensum".

- Ved at skolen stilltende lar russefeiringen være en del av skolens opplegg, gjøres russefeiringen til "obligatorisk" for alle på årstrinnet. De elever som ikke ønsker å delta i russefeiringen, blir med dagens system i praksis tvunget til å eksponere dette i undervisningstimene på skolen hver dag i flere uker. Skolen bidrar dermed til å forsterke gruppepresset. Dersom russefeiringen skilles fra undervisningen og legges til etter at eksamen er avviklet, kan elever som ikke ønsker å være russ, ganske enkelt gjøre andre ting, som å ta sommerjobb eller reise på ferie i disse ukene. Skolen bør ikke bidra til det kollektive konformitetspresset på dette området, men snarere legge til rette for individuelle valg.

- Det vil styrke intensjonen bak Kunnskapsløftet at

skolen markerer et tydelig skille mellom sitt undervisningstilbud og russefeiringen som en privatsak. Det skaper ikke kultur for læring, men virker snarere paradisk at skolen legger opp til at elevene feirer på forhånd, før de har gjennomført denne siste og viktige delen av skolegangen.(...)

Russefeiringen er etter Norsk Lektorlags mening det enkeltfenomen som i sterkest grad legget et kommersielt press på elevene i videregående skole, og som bidrar til et konformitetspress i retning av holdninger, atferd og verdier som ellers er uønsket i skolen. Elever som ikke ønsker å delta i russefeiringen, blir tvunget til å eksponere dette i undervisningstimene i flere uker, mens medelever distribuerer, demonstrerer og bærer russeffekter.

Norsk Lektorlag støtter departementets vurdering av behovet for en veileder som kan gi sentrale retningslinjer for praktisering av bestemmelsen (vedr. reklame i skolen. Red.). Vi ber om at denne veilederen må inneholde klare retningslinjer i forhold til russefeiring i tillegg til de områder som er problematisert i høringsnotatet."

Klare ord for pengene? Men hva vil Kunnskapsdepartementet gjøre?

Vil lage trygg og morsom russefeiring

Som fersk russepresident for Hordaland og første kvinnelige russepresident på fire år har Iselin Stellberg prioriteringene klare i forhold til russetiden og sitt verv som russepresident.

Tekst: Ole Hjetland Falck

- Min viktigste arbeidsoppgave for russeren i Hordaland er å planlegge en tryggest og morsomst mulig russetid for alle i samarbeid med politi, Trygg Trafikk, fylket og selvfølgelig russeren selv, proklamerer Stellberg.

Hun ser på samarbeidet med de andre partene i russerådet i Hordaland som et tiltak som fører til en bedre og mer positiv russefeiring..

- Jeg har stor tro på at holdningsarbeidet Hovedstyret gjør i samarbeid med politiet og Hordaland fylkeskommune, i stor grad er med på å bidra til at russeren får mest mulig positivt å se tilbake på. Politiet er på ingen måte en festbrems for oss, men til hjelp og trygghet for alle, forteller Stellberg.

Må høre på russeren

Stellberg uttrykker stor tilfredshet i forhold til samarbeidet med blant annet politi og fylkeskommune. Hun understreker viktigheten av at russeren blir hørt.

- Jeg er fornøyd med arbeidet og samarbeidet vi har fått til i år, og håper dette kan fortsette de neste årene. Det er veldig viktig at Hordaland fylkeskommune og de andre instansene hører på det russeren har å si, og kommer med råd, påpeker Stellberg.

Hun har tro på at informasjon om alkohol vil ha en positiv virkning på russefeiringen.

- Jeg tror ordningen med russeguiden fra Hordaland fylkeskommune er med på å bevisstgjøre hvordan alkohol påvirker kroppen og omgivelsene rundt deg, mener Stellberg

For Stellberg er det å ha moro med venner og kjente høydepunktet når russefeiringen begynner i mai.

- Det beste med å være russ må være samholdet med gamle og nye venner. Gjennom russetiden vil vi få positive og gøy opplevelser som vi kan se tilbake på resten av livet, sier Stellberg.

Forankre rusgiftundervisning

Mange har lurt på om rusgiftundervisning i tradisjonell forstand har noen plass i skolen etter at Kunnskapsløftet er blitt innført. Og det er riktig at det er lite å finne som spesifikt går på alkohol og narkotikaundervisning. Det vil derfor være de generelle vendingene som må brukes for å grunnngi rusgiftundervisning.

For eksempel heter det i skolens formålsparagraf at skolen skal gi elevene "god allmennkunnskap, så dei kan bli gagnelege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn". Det er ikke en urimelig tolkning at kunnskap som hjelper elevene til å ha et sunt forhold til rusgiftproblematikken hører inn under dette. Reformen "Kunnskapsløftet" har nok i og for seg et sterkere fokus på det strengt skolefaglige ("grunnleggende ferdigheter"; se referansen "Kunnskapsløftet" under), enn på sosiale problemstillinger. Likevel rokker ikke det ved de generelle bestemmelsene i lov, forskrift og læreplanverk.

Loven henviser til forskrift (Opplæringslova § 2-3) som henviser til Læreplanverket for Kunnskapsløftet (Forskrift til opplæringslova § 1-1 og 1-3) som omfatter:

- Generell del
- Prinsipper for opplæringen
- Læreplaner for fag
- Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk
- Fag – og timefordelingen

(Se referansen "Læreplanverket for Kunnskapsløftet" under)

Undervisning etter Kunnskapsløftet

I Læreplanens generelle del heter det, under overskriften "Det samarbeidende menneske":

"Samtidig er den formelle undervisningen bare en del av barns og unges livsfelt. Oppveksten er også en tumletid (...). Skolen må finne den vanskelige balansen mellom å anspore, utnytte og danne motvekt mot den kultur de unge selv skaper."

Og videre: " For å utvikle elevenes sosiale kompetanse skal skolen og lærebedriften legge til rette for at de i arbeidet med fagene og i virksomheten ellers får øve seg i ulike former for samhandling og problem- og konflikthåndtering. Elevene skal utvikle seg som selvstendige individer som vurderer konsekvensene av, og tar ansvaret for egne handlinger. Opplæringen skal bidra til utvikling av sosial tilhørighet og mestring av ulike roller i samfunns- og arbeidslivet og i fritiden. "

I dokumentet "Prinsipper for opplæringen" er punktene ovenfor også sitert under overskriften "Sosial og kulturell kompetanse":

I Utdanningsdirektoratets helhetlige strategidokument skolenes arbeid med læringsmiljøet vil man finne en naturlig forankring for rusgifttemaet under strategiens tiltaksområde 1: "Sikre

Referanser:

Opplæringslova: <http://www.lovdatab.no/all/hl-19980717-061.html>

Forskrift til opplæringslova: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/reg/2006/0034/ddd/pdfv/284963-ny_forskr_til_oppl.pdf

Kunnskapsløftet: <http://repi-test1.ft.no1.asap-asp.net/upload/kilde/kd/bro/2006/0002/ddd/pdfv/283071-kunnskapsloftet2006.pdf>

Læreplanverket for Kunnskapsløftet <http://udir.no/templates/udir/>

TM_Artikkel.aspx?id=2120#Generell%20del

Læreplan – generell del: http://udir.no/upload/larerplaner/generell_del/bokmal.pdf

Prinsipper for opplæringen: http://udir.no/templates/udir/TM_Artikkel.aspx?id=2112 (klikk på filnavnet under overskriften "last ned")

Læreplanene for de enkelte fag http://www.utdanningsdirektoratet.no/templates/udir/TM_UtdProgrFag.aspx?id=2103

et fysisk og psykososialt skole- og læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring."

Læreplanverket forteller hvilken kompetanse elevene skal ha etter 7. trinn, 10. trinn og etter videregående opplæring. Dette innebærer at skolen står relativt fritt til å bestemme når denne undervisningen skal legges inn.

Rent konkret tar Læreplanverket tak i rusgiftproblematikken i kompetansemålene i forskjellige aktuelle fag:

Læreplanen og rusgifter.

I Naturfag skal elevene få informasjon om og diskutere helseskader som kan oppstå ved bruk av ulike rusgifter (etter 7. trinn) og gjøre greie for hvordan bruk av rusgifter kan føre til helseskader og drøfte hvordan den enkelte og samfunnet kan forebygge helseskadene (etter 10. trinn).

I Samfunnsfag skal elevene drøfte spørsmål omkring problematikken knyttet til tobakk og ulike rusgifter, analysere utviklingen av rusgiftbruk og røyking i Norge og reflektere over holdninger til rusgifter.

I videregående opplæring dreier hovedområdet "Kropp og helse" seg om hvordan kroppen er bygd opp og hvordan kroppen påvirkes og endres over tid. Respekt og omsorg for andre står også sentralt innenfor området.

Effektiv forebygging - finnes det?

Det finnes forebyggingsprogrammer i skolen med dokumentert virkning. Men hvilke? Dette ville Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet ha svar på. De ga derfor en forskergruppe i oppdrag å gjennomgå og vurdere 29 opplæringsprogram om problematferd og rusgiftforebyggende arbeid. Gruppen la fram resultatene av sitt arbeid i rapporten "Forebyggende innsatser i skolen".

11 av opplæringsprogrammene holder etter gruppens mening faglig mål ved at det kan dokumenteres at de gir - eller sannsynligvis gir - resultater. I den gruppen som har dokumenterte resultater, finner man i hovedsak programmer for forebygging av atferdsproblemer. Bare ett program som går spesifikt inn på rusgiftproblematikken blir gitt fullt godkjent-karakter, nemlig programmet «Unge og rus», utviklet på Nordnorsk kompetansesenter: Dette programmet har hovedvekt på alkohol og retter seg til alle elever på ungdomstrinnet, samt foreldre.

Blant «Program med god sannsynlighet for resultater» finner vi også Juventes Fristil og Stiftelsen Bergensklinikkens «To do or not to do». Her konkluderes det med at dokumentasjonen ikke er tilstrekkelig, eller at innsatsen ikke er langvarig eller kontinuerlig nok til at man skal få en virkning.

De øvrige rusgiftforebyggende programmene får alle karakteren «Program med lav sannsynlighet for resultater». Dette gjelder såvel programmer utviklet av instanser hvor forskere står bak, som av frivillige organisasjoner og Bryggerforeningen.

En tidligere rapport i år 2000 ga strykkarakter til nesten alle eksisterende programmer. Foreliggende rapport, tyder på at kvaliteten er blitt hevet, ved at flere har utviklet sine programmer.

Rapporten inneholder imidlertid også et avsnitt som summerer opp til en slags kunnskapsplattform for forebyggende og helsefremmende arbeid i skolen, hvor hovedfokus er rettet mot undervisning om rusgifter og tobakk. Denne plattformen er atskillig mer positiv til rusgiftundervisningens muligheter enn NOU 2003:4 "Forskning på rusmiddelfeltet", som ikke levnet denne forebyggingsformen store sjanser.

De vurderte programmene er blitt bedømt slik:

Programmer med dokumenterte resultater:

Aggression Replacement training (ART), Diakonhjemmet høgskole, Rogaland:

Sinnekontroll og sosiale ferdigheter. Elever som viser/ står i fare for å vise atferdsproblem

Connect (Respekt), Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger:

Atferdsproblemer er for alle elever i grunnskolen

De utrolige årene (Webster Stratton), Universitetet i Tromsø:

Atferdsproblemer. Elever som viser/ står i fare for å vise atferdsproblem i barnehager og på småskoletrinnet.

Du og jeg og vi to, Kari Lamer:

Sosial kompetanse. Alle barn i barnehage og elever på småskoletrinnet.

LP-modellen (Læringsmiljø og Pedagogisk analyse), Lillegården kompetansesenter, Statped:

Atferdsproblemer og læringsmiljøet i skolen. Alle elever i grunnskolen.

Olweus-programmet mot mobbing og antisosial atferd, Olweus-gruppen, Hemil-senteret, Universitetet i Bergen:

Mobbing. Alle elever i grunnskolen

PALS (Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen), Atferdssenteret, Unirand AS, Universitetet i Oslo:

Atferdsproblemer. Alle elever/elevener som viser/ står i fare for å vise atferdsproblem.

Unge og rus, Nordnorsk kompetansesenter:

Rusforebygging med vekt på alkohol. Alle elever på ungdomstrinnet samt foreldre.

VÆRRøykFRI, Sosial- og helsedirektoratet, avd. tobakk:

Få unge til å holde seg røykfrie. Alle elever på ungdomstrinnet.

ZERO, Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger:

Mobbing. Alle elever i grunnskolen/elevener som er involvert i mobbing.

Zippys venner, Voksne for barn:

Sosial kompetanse og emosjonelle vansker. Alle elever på 1. trinn i grunnskolen.

Program med god sannsynlighet for resultater

Det er mitt valg, Stiftelsen "Det er mitt valg", Lions:

Sosial kompetanse og ansvar for egne valg, alle elever i grunnskolen og videregående opplæring

Fristil, Juvente:

Rusforebygging med vekt på alkohol. Alle elever på 9. klassetrinn i grunnskolen.

Kjærlighet og grenser, Borgestadklinikken:

Rusforebygging. Alle elever 6. – 8. klassetrinn i grunnskolen.

Kreps (Kreativ problemløsning i skolen), Høgskolen i Stord/Haugesund:

Atferdsproblemer og sosial kompetanse. Elever som viser/ står i fare for å vise atferdsproblem.

Skolemegling, Utdanningsdirektoratet:

Konfliktåndtering og holdningsdanning. Alle elever i grunnskole og videregående opplæring.

Steg for Steg, Nasjonalforeningen for folkehelsen:

Sosial kompetanse. Alle barn i barnehage og 1. – 7. trinn i grunnskolen.

To do or not to do, Stiftelsen Bergensklinikkene:

Rusforebygging. Alle elever på 9. trinn i grunnskolen.

Program med lav sannsynlighet for resultater

Ditt Liv, Kreftforeningen og Sosial- og helsedirektoratet:

Forebygge tobakksrøyking. Alle elever på helse- og sosialfag.

Fryspunkt, Bergensklinikkene, Bryggerforeningen:

Bevisstgjøre elevene omkring egen og andres alkoholatferd. Alle elever som viser/ står i fare for å få alkoholproblemer.

Full kontroll, Forebyggende mot narkotika, FnM:

Rusforebygging. Alle ungdommer mellom 11-20 år i et lokalsamfunn og deres foreldre.

Hvem blir Norgesmester? Det Norske Totalavholdsselskaps Barneforbund:

En kunnskapskonkurranse om rusgift, miljøspørsmål, sport og samfunnsaktuelle tema. Elever, hovedsakl. 6. og 7. trinn.

Kast Masken, Motorførernes Avholdsforbund:

Forebygge og redusere alkoholbruk blant ungdom. Ungdom på 10. trinn og foreldre.

Kolon Teater, Juvente:

Bevisstgjøre ungdom om egen rusatferd. Elever i videregående opplæring og til dels ungdomstrinnet.

MOT, Stiftelsen MOT:

Redusere mobbing, vold og rusmisbruk. I prinsippet alle elever i grunnopplæringen og fritidsarenaen.

Rusfri Diil, Juvente:

Utsette debutalderen for rusatferd blant ungdom i alderen 13-18 år. Ungdom 13-18 år.

Rusprat, Alkokutt, utviklet av Rogalandsforskning:

Rusforebygging. Foreldre med elever på 6. trinn.

Slå tilbake, Ungdom mot narkotika:

Rusforebygging med vekt på narkotika. Primært alle elever i alderen 14-18 år.

Sterk & klar, IOGT i Norge:

Forebygge at barn og unge debuterer tidlig med alkohol. Foreldre og elever.

— Et godt læringsmiljø er den bes

For noen måneder siden ble rapporten "Forebyggende innsatser i skolen" lagt fram, basert på arbeidet fra en forskergruppe, ledet av professor i pedagogikk ved Høgskolen i Hedmark, Thomas Nordahl.

Det heter her: "Denne rapporten har til hensikt å gi skoleeier, skoleledere og lærere et godt grunnlag for å drive forebyggende arbeid i skolehverdagen."

Rapporten inneholder en kunnskapsplattform for forebyggende og helsefremmende arbeid i skolen, samt strategier og prinsipper for skoleimplementering av forebyggingsprogrammer, og et kapittel om læreren som leder. Mest debatt skapte imidlertid gruppens vurdering av programmer for forebygging av problematferd og sosial kompetanse, og særlig vurderingen av rusprogrammer i skolen.

Av Knut T. Reinås

Rapporten skiller mellom skoleomfattene/klasesentrerte tiltak (som gjelder alle elever), elevsentrerte tiltak (som gjelder elever med høy risiko for å utvikle problemer) og multisystemiske tiltak (individuelt tilpassede, intensive programmer tilpasset enkeltelever med problemer).

- Thomas Nordahl, dere skiller mellom primærpreventive og sekundærpreventive tiltak.

Hvordan kan man bestemme hvilke elever som befinner seg i en risikosone? Og står elevsentrerte tiltak, rettet mot denne gruppen, i motsetning til mer klasse-/skoleorienterte forebyggingstiltak, hvor man henvender seg til alle elevene med et felles budskap?

- Nei, jeg tror ikke at det er noen motsetning her. De som er i en risikosone og trenger mer elevsentrerte

Skolens mål og oppgave er todelt. Den skal drive kunnskapsformidling

tiltak, de har også behov for de mer skoleorienterte, primærforebyggende tiltakene. Man kan tenke seg en slags pyramide, hvor noen har nok med det som er nederst, mens de som er i risikosonen i tillegg må ha noe fra den øverste delen av pyramiden.

- Kan det tenkes at når man i den primærforebyggende undervisningen stresser veldig holdninger mot alkohol og narkotika i en allmen klassesituasjon, så marginaliserer man kanskje dem som allerede er ute på skråplanet?

- Det er mulig å tenke seg at noe slikt kan skje. Men de som virkelig har et rusgiftproblem i ungdomsalderen, er som regel allerede så godt identifisert av de andre ungdommene, at jeg ikke tror dette vil bidra til noe ytterligere marginalisering. Jeg tror heller det kan bidra til en større forståelse av at det er noen som har problemer, slik at elevene vil opptre noe mer inkluderende. Men da må også skolen og lærerne legge opp til det.

- I rapporten kan man få inntrykk av at målet for

ste forebyggingen

og bidra til en sosial og personlig utvikling.

rusgiftforebygging i skolen er å endre atferd. Men må ikke nettopp noe av målet være å forsterke allerede eksisterende atferd, i alle fall i grunnskolen. Barna bruker ikke alkohol – og den atferden bør de fortsette med. Og kan det tenkes at det er forskjell i metodikk for å vedlikeholde og forsterke atferd, sammenlignet med om målet er å endre atferd?

- Det er mulig det er forskjell, men de beste programmene synes å gi gode resultater på begge variablene. Det er en todelt målsetting her. Det ene er å unngå at noen starter å bruke rusgifter, i hvert fall i så stor grad at det blir et problem, og det andre er å redusere forbruket hos dem som allerede har etablert alkoholvaner eller bruk av narkotika. De to målsettingene står ikke i motsetning til hverandre. Hvis du for eksempel i en tidsperiode fra 8. til 10. klasse klarer å få en stor andel av ungdom som var alkoholfrie i 8. til fortsatt å være det i 10., så er det på mange måter en endring av atferd, fordi normalutviklingen er at flere 10.klassinger bruker rusgifter enn 8.klassinger.

- Men blir det ikke slik at skolen i sitt fokus da retter seg mer mot de "prektige"?

- Jo, det er en utfordring med noen av de programmene som er på markedet, at de ser ut til å lykkes best for dem som allerede har tatt et valg. De blir på mange måter sterkere i troen, mens de som allerede er i en viss risikosone, eller muligens allerede har forsøkt å bruke rusgifter, de har vi større problemer med å nå. Men her er det store forskjeller mellom programmene.

- I rapporten har dere delt inn programmene i generelle atferdsforebyggende programmer og forebyggingsprogrammer av alkohol- og narkotikaproblem.

-Ja, det stemmer, det er på bakgrunn av det oppdraget utvalget fikk fra Sosial- og Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet.

- Dersom man ser på vurderingene av de enkelte forebyggingsprogrammene, får man inntrykk av at store, systematiske, kostbare og langvarige programmer stort sett kommer bedre ut enn små, kortvarige intervensjoner. Er det ikke en motsetning her mellom skolens ønske om å drive kunnskapsformidling og fag, og forebyggernes ønsker om at skolen skal involvere seg fullt og helt i omfattende forebyggingsprogrammer.

- Det kan i utgangspunktet virke motsetningsfylt. Men for det første er de store og omfattende programmene ikke spesielt kostbare, i hvert fall ikke i forhold til det man må betale for å bruke dem. Men det som gjør at de koster, er at lærere må investere tid for å få det til å lykkes, og det skal drives opplæring. Men skolens mål og oppgave er klart todelt. På den ene siden skal skolen drive kunnskapsformidling i konkrete fag og gi barn og unge både kunnskaper, holdninger og ferdigheter knyttet til det. Men den andre oppgaven står veldig tydelig i både lovverk og læreplan, nemlig at skolen skal bidra til en sosial og personlig utvikling. Og det står spesielt at skolen ikke bare skal være fag. Når ungdom går ut av skolen, så skal de også være i stand til å møte livet sosialt og personlig. De skal lykkes som borgere i det norske samfunn, og kunne bidra til å utvikle det videre. Og da er det skolens oppgave også å lære dem en atferd som er hensiktsmessig, å gi dem sosiale ferdigheter som gjør at de kan delta i et sosialt fellesskap og lære dem å forholde seg til for eksempel rusgifter, og unngå at de får problemer med det, og unngå at de vikler seg inn i kriminalitet. Det er helt avgjørende at skolen lykkes i begge disse målsettingene, og det ser sånn ut at de gode skolene lykkes med begge deler. For de skolene som ikke vektlegger det sosiale og personlige, de lykkes heller ikke i kunnskapsformidling og fag, fordi det er mye uro

Fortsetter neste side

— Et godt læringsmiljø er den bes

Fortsatt fra forrige side

og bråk, og lærerne får rett og slett ikke tid til å undervise. Man skal jo ikke overdrive dette sosiale og personlige, men når vi klarer å få til den balansen, så får vi gode skoler.

- I rapporten vurderes store og omfattende problematferdsforebyggende programmer, samtidig som det også sies at slike programmer ikke er tilstrekkelige til å forebygge rusgiftproblemer. Det må altså også en egen alkohol- og narkotikaforebygging til. Er det ikke en motsetning her, blir ikke skolen – hvis forebygging skal tas alvorlig- en arena hvor kunnskapsformidling får for trange kår?

- Nei, det tror jeg ikke. De mer generelle problemene knyttet til å forebygge og håndtere atferdsproblemer handler i stor grad om å utvikle gode læringsmiljøer i skolen, og skape et godt oppvekstmiljø når barn og unge er i skolen, og det må gjøres uansett. Og det er en så klar sammenheng, at når vi lykkes med det, så ser vi også at flere av disse programmene dokumenterer en forbedring også av de skolefaglige prestasjonene. Så dersom skolene i tillegg ønsker å drive en mer spesifikk alkohol- og narkotikaforebygging, så har de absolutt tid til det. Her er det spørsmål om valg og prioriteringer i den enkelte skole. Og timetallet i den norske skolen har blitt vesentlig utvidet, så det er klart at det bør være mulig å finne tid til begge deler.

- Rapporten gjennomsyres av et ønske om at det skal drives forebygging på alle trinn i alle skoleslag. Det henvises også til Kunnskapsløftet, som har som mål å øke kunnskapsformidlingen i skolen. Gjør Kunnskapsløftet det etter din mening lettere eller vanskeligere å gjennomføre forebyggingstiltak i skolen, sammenlignet med L97 eller tidligere reformer?

- Det er vanskelig å si. Kunnskapsløftet har relativt vide målformuleringer som er avhengige av tolkninger og konkretisering. Så hvordan Kunnskapsløftet fungerer i skolen, avhenger av hvordan skoleledere og lærere fortolker det. Og det kan se ut som om noen tolker dette i en retning som gir forebygging litt trangere kår. Men det er ikke klare signaler på at det nå er kunnskapsformidling i sentrale skolefag som er det eneste som duger.

- Men står det noe sted at alkohol- og narkotikaundervisning har en viktig plass?

- Nei, det står det ikke, men det står andre formuleringer der, knyttet til sosial utvikling og læring, og det bør være mulig å forstå at det er en viss sammenheng mellom det. Læring av god atferd og sosiale ferdigheter vil ikke være forenlig med at det parallelt utvikler seg store rusgiftproblemer.

- Men det finnes jo mange ideologier innenfor rusgiftfeltet, og én av dem er for eksempel at man skal

lære barna å drikke når de blir 13 år, slik at de kan oppnå "lykkepromillen" og holde seg på den. Så det kan kanskje være en større grad av tolkning innenfor skoleverket enn godt er?

- Det er mulig det, men det er derfor vi har skrevet denne rapporten, med bl.a. en egen kunnskapsplattform, som viser hva som er hensiktsmessig. Det er nødvendig med en konkretisering av Kunnskapsløftet innenfor noen områder, husk at det er Sosial- og Helsedirektoratet og Kunnskapsdirektoratet som står bak denne rapporten, og de gir her et tydelig signal til det norske skoleverket. Og det er ikke noe innhold i den rapporten som kan tolkes i retning av at det skulle være riktig å lære 13-åringer å nyte alkohol. Tvert i mot så understrekes det at det ville være uheldig.

- Hva bør etter din mening være et minimum av rusgiftforebyggende tiltak i skolen?

- Det vil variere mellom skoler og mellom ulike nærmiljøer i Norge. Men skoler som driver et generelt godt forebyggingsarbeid som bidrar til gode læringsmiljøer og gode oppvekstvilkår for barn og unge, som bygger positiv kompetanse og relasjoner mellom elever, lærere og foreldre, de vil ha mindre behov for spesifikt rusgiftforebyggende tiltak enn skoler som lykkes mindre i forhold til det.

- Men det ble jo offentliggjort en undersøkelse her i fjor fra SIRUS, som viste at kunnskapen om alkoholens negative effekter faktisk ble mindre etter hvert som elevene ble eldre. Det tyder jo på at mange skoler har forsømt sin forebyggende undervisning på alkoholområdet.

- Det kan godt hende. Men samtidig vet vi jo at det ikke er kunnskapen som er mest avgjørende for hvilket forhold man får til rusgifter. Det vi har forsøkt å forholde oss til i denne rapporten er hva som ser ut til å gi gode resultater. Og det er det vi har argumentert for. Generelle kognitive tilnærminger, der man satser på å gi barn og unge kunnskap, det gir dårlige resultater.

- I NOU 2003:4 "Forskning på rusmiddelfeltet" slås det fast at rusgiftundervisning stort sett øker kunnskapen om rusgifter, men endrer ikke holdninger og atferd. Kunnskapsplattformen for forebyggende og helsefremmende arbeid i den rapporten du har vært med på å skrive ser ut til å ha mye mer tro på forebyggingens muligheter i skolen. Har forebyggingsfeltet fått et nytt, utvidet og mer optimistisk kunnskapsgrunnlag nå, som kan forklare denne forskjellen?

- I forhold til den NOU-en har nok vi i denne kunnskapsplattformen vår sett på et bredere omfang av problematferd enn kun rusgiftatferd, og vi vet at de som har et rusgiftproblem ofte også har andre atferdsproblemer, samtidig som vi har forholdt oss spesifikt til skolebaserte problemstillinger, i motsetning

ste forebyggingen

til NOU-en. Og når vi forholder oss til et bredere tilfang av atferdsproblemer, spesifikt til skole, ser vi at en del skoler lykkes godt, i et generelt forebyggingsarbeid, når de greier å etablere gode miljøer for læring.

- *Et inntrykk man kan få, er at frivillige organisasjoners forebyggingsprosjekter jevnt over får dårligere vurdering enn offentlige instansers. Det sies også i rapporten: "Det er derfor åpenbart en stor utfordring å iverksette kunnskapsbaserte tiltak i frivillige organisasjoner som har dårligere rammebetingelser og dårligere faglige og administrative forutsetninger enn kommunene". Er det etter din mening noen ide for de frivillige organisasjonene å utvikle egne forebyggingsprogrammer og forsøke å få disse implementert i skolen?*

- Frivillige organisasjoner står naturligvis helt fritt til å utvikle forebyggingsprogrammer og forsøke å få disse implementert i skolen. Og ønsker de det, så syns jeg det er helt greit. Men vi ser at det er noen betingelser knyttet til gode forebyggingsprogrammer som må være tilstede for at vi skal få resultater. Programmene må foregå systematisk og over tid, og i tillegg må det være dem som arbeider i skolen som må ha ansvaret for gjennomføring. I tillegg må det være bestemte implementeringsprinsipper. En del av de frivillige organisasjonene har ikke tatt disse betingelsene nok på alvor. Og de vil da stå overfor større utfordringer enn bredere programmer som er tettere knyttet opp mot praksisfeltet. Forskningsmiljøer i Norge som utvikler forebyggingsprogrammer, vil sannsynligvis ha mer forskningsbasert kunnskap om dette feltet. Det vil være litt forskjell på om for eksempel SIRUS skulle bestemme seg for å utvikle noe på bakgrunn av sin kunnskap, eller om én av disse relativt små organisasjonene, der det ikke er ansatt fagpersoner på forsker- eller doktorgradsnivå, skulle utvikle noe, det sier seg selv. Men noen typer frivillige organisasjoner vil også ha store problemer med å få legitimitet i skoleverket og å utvikle god nok kunnskap om hva som skal til for at skoleverket, lærere og skoleledere skal klare å endre sin praksis i mer forebyggende retning. Å endre norsk skole er noe av det mest kompliserte vi gjør når vi skal forsøke å endre offentlige organisasjoner. Og jeg tror at mange av disse frivillige organisasjonene har tatt alt for lett på hvor stor innsats og betydelig kunnskap det kreves for å gå inn i skolen og få til endringer.

- *På hvilken måte kunne eventuelt programmer som "Fristil" (Juvente), "Kast Masken"(MA-Ungdom) og "Kolon" (Juvente) integreres i skolen? Eller skal de holde seg helt unna?*

- Vi har gitt noen råd knyttet til implementering, som står i den generelle beskrivelsen av hva slags kunnskap og forskningsbasert kunnskap som i dag

ser ut til å gi gode resultater. Programmene bør jo absolutt ta dagens kunnskap og implementeringsprinsippene på alvor, og så får de se om de er i stand til å utvikle programmer som er i samsvar med det kunnskapsgrunnlaget vi har i dag.

- *Føler du at dere hadde god nok informasjon om alle programmene til å trekke konklusjoner om effekten av de enkelte programmene?*

- Ja, helt klart, og særlig knyttet til effekt. Det var viktig for oss å se på evalueringer. Det er ingen

Fortsetter neste side

— Et godt læringsmiljø er den beste forebyggingen

Fortsatt fra forrige side

evalueringer som ikke vi har hatt tilgjengelige og lest igjennom.

- Det er stort sett få forebyggingsprogrammer om rusgifter som er utviklet for videregående skole. Er dette mer et resultat av hva det tidsmessig og organisatorisk er plass til enn hva som egentlig trenges?

- Det vet jeg ikke. En grunn kan være at det er veldig vanskelig å komme inn i videregående skole.

- Men burde det ikke være slik her også, at hvis utvikling av godt læringsmiljø er viktig, så skal det også drives i videregående skole?

- Jo, det synes jeg absolutt. Men samtidig står vi overfor andre tradisjoner i videregående skole enn i grunnskolen. Videregående opplæring er i langt sterkere grad knyttet til skolefag og yrkesopplæring. Den tradisjonen er utviklet over mange tiår. Å dreie videregående skole over i en mer forebyggende retning er mye mer komplisert enn vi tror. Et stortingsvedtak har ingen effekt på endringer i for eksempel rusgiftområdet, dersom vi ikke går inn i den enkelte skole og jobber helt bevisst for å få til endringer. Og det er det som gjør at videregående opplæring fortsatt har et stykke å gå i forhold til det å fungere som gode forebyggingsarenaer i Norge.

- Men mener du at videregående skole bør bli mer forebyggende i sin måte å jobbe på?

- Ja, og det er flere grunner til det. For eksempel er det under enhver kritikk at kun 2/3 av dem som starter i videregående opplæring i dag, klarer å fullføre dette skoleslaget med en studie- eller yrkeskompetanse. Det er et spill av menneskelige ressurser når en tredjedel av elevene ikke lykkes i videregående opplæring. Og da bør vi begynne å se på hva som egentlig foregår der. Hvor inkluderende er skolene, hva slags læringsmiljøer har de, er det noen ekskluderingsmekanismer som er tilstede der osv. De som ikke lykkes der, de kommer i en risikosone i forhold til å utvikle atferdsproblemer, som for eksempel rusgiftproblemer. Å gå ut i samfunnet i dag uten kompetansegivende utdanning, det er ikke enkelt.

- Apropos v.g. skole. Hvilken rolle tror du russefeiringen spiller for avgangselevenenes alkoholholdninger og aktuell og framtidig alkoholatferd?

- Det vet jeg ikke. Vi har ingen dokumentasjon på det, og jeg har ikke noen oppfatning om det.

- Hvis man ser på russefeiringen slik den har utartet seg i vårt land, så er den vel et slags vitnesbyrd om hva man har lært og hvilke holdninger man har fått til alkohol i videregående skole?

- Det er mulig at man kan se på det på den måten. Men jeg tror heller at det er et slags rituale som har lange tradisjoner i videregående skole, og jeg er ikke

sikker på at den har endret seg så veldig mye i løpet av de 20-30 siste årene.

- Vår organisasjon, FMR, har nå i fire år drevet et eget forebyggingsprosjekt, rettet mot rusen. Hvordan burde etter din mening et forebyggingsprogram rettet mot rusen, se ut?

- Man må få inn klarere holdninger om forholdet mellom alkohol og bilkjøring og det at rusen opptrer i et offentlig rom, det tror jeg er ganske avgjørende.

- I USA har man satset på mye kontrolltiltak i skolen. Urinprøver for å avdekke narkotikabruk, narkotika-hunder (sniffer-dogs), overflate-spray som skal avdekke om det har vært brukere av narkotika i klasserommet etc. Disse kontrollmetodene er også kommet til Norge. Er dette etter din mening et supplement til, et alternativ til eller står i motsetning til andre former for narkotikaforebygging?

- Dette er vanskelig å si. Det vil være avhengig av den situasjonen som eksisterer på skolen, og om man for eksempel har avdekket et narkotikaproblem på skolen, kanskje først og fremst i videregående opplæring. Dersom man har et betydelig problem, kan jo sånne ting tenkes å være et supplement til forebyggende tiltak, men jeg tror ikke det er noe alternativ. Dette dreier seg om noen elever som har eller er i ferd med å få rusgiftproblem, og disse trenger tiltak for å stoppe det, i tillegg til de generelle skolerettede tiltakene. Men hvordan møter vi da de ungdommene som her blir tatt i å ha brukt narkotika? Skal de sparkes rett ut av skolen, eller møter vi dem med andre tiltak, slik at de i større grad kan mestre skolen og i mindre grad bruker rusgifter?

- Hvordan ville du grepet en slik situasjon an, dersom du for eksempel hadde en gruppe på 6-7 elever på en skole som da ble tatt for å bruke narkotika på eller like utenfor skolens område?

Jeg mener jo at det skal ha en slags konsekvens, dette er ikke forenlig med å gå på skolen. Men samtidig må det også være en inkluderende tilnærming, for vi vet at dersom vi presser denne gruppa elever ut av v.g. opplæring og lar dem klare seg selv, så vil rusgiftproblemene bare bli større, og du vil få et varig livsproblem knyttet til det. Så det må jo også så langt det er mulig legges opp til en fortsatt tilhørighet i skolen, at de møter opp på skolen og forsøker å lære noe. For alternativet er så katastrofalt i forhold til hvordan det går videre i livet.

Men det er naturligvis noen grenser her. Er du sterkt rusgiftpåvirket, har du strengt tatt ikke noe i et klasserom å gjøre. Men samtidig vet vi også at dersom det blir laget er særskilt tilbud for denne gruppen, noe vi vet foregår både i grunnskolen og videregående opplæring, så er resultatet av den typen tiltak rimelig dårlige, dersom vi ser på hvordan det går med dem videre i livet. Så langt det er mulig bør de derfor integreres i den generelle klassekulturen, for det er jo der de gode rollemodellene finnes.

NYHETS BREV

til russestyret ved skolen

Forbundet Mot Rusgifts holdningskampanje med mål om å skape en bedre russefeiring gir resultater.

Etter russefeiringens avslutning i 2006 viste en rundspørring til 26 politidistrikter at et stort flertall har hatt langt færre anmeldelser enn de foregående år. Ingen av de 26 politidistriktene melder om at russeren har hatt en verre oppførsel enn tidligere.

En undersøkelse gjennomført i 2002 blant 4.200 russ viste at 70 % mente at russefeiringen var fyll og fest døgnet rundt. Nå viser russeren at de har respekt for lover og regler og samarbeider godt med Politiet.

- Under en russepresidentsamling med 125 representanter fra hele landet, var det helt tydelig at russeren også ville noe annet enn fyll og fest, sier leder Knut Reinås i Forbundet Mot Rusgift.

Alle ønsket en sikker og forsvarlig russefeiring. Veldedig arbeid stod høyt på listen over aktiviteter de ønsket gjennomføre, og det er gledelig se hvordan dette nå blir gjennomført i store deler av landet.

Null-toleranse

Politiet satte i fjor null-toleranse i forhold til overtramp fra russens side og det har gitt resultater. Gjennom god kommunikasjon har Politiet fått russeren til å forstå at russefeiring ikke er en akseptert unntakstilstand.

Politiet har ansvar for både russ og befolkningen forøvrig. Politiet har ansvar for at folkefesten skal være trygg, positiv og ordentlig. Ikke bare for russeren og politiet, men for hele befolkningen.

Les mer - på neste side

Hvor går grensen?

Vi anbefaler alle å gå inn på www.politiet.no. Der informerer politiet russeren om hvilket hjemmelsgrunnlag politiet har. Vi nevner noen av punktene her, men det anbefales å studere politiets sider godt.

Beslag av førerkort:

Avskilting

Beslag/forvaring av viktigste komponenter i utvendig musikkanlegg

Inntauing av kjøretøy

Innbringelse

Bøteleggelse

- Ved støy og bråk
- Dersom en ikke følger politiets pålegg
- Ved ulovlig arrangement
- Sjøfører ikke etterkommer politiets reguleringer
- Sjøfører som ikke stanser for kontroll eller ikke samarbeider under kontrollen.

Forsøpling

- Forsøpling er straffbart
- Ansvarlig for et arrangement har plikt til å sørge for at området holdes ryddig

Vi er helt klar over at det kun er noen få som overskrider grensene. Hjelp hverandre med å la dette bli en russefering som overgår alt annet, med bare gode minner, sier Ivar Løland, Politiet i Oslo.

Husk: Bøter er ikke bare å betale

- de kan gi konsekvenser resten av livet

Ikke alle er kjent med lovverket og hva det blir gitt bøter for. Enda flere mangler kjennskap til konsekvensene av bøter. Å bli bøtelagt betyr ikke bare å betale. Det betyr at du kommer i politiets rulleblad, hvor noen forseelser blir strøket etter fem år, andre står resten av livet. Mange yrker krever helt rene rulleblad.

Blir det krevd utvidet attest, er mange dører stengt. Dessuten trenger du visum for å besøke en rekke land. Det føles veldig urettferdig når et land nekter deg adgang mange, mange år etter russetiden på grunn av en ordensforstyrrelse. Det er dumt å komme i en slik situasjon bare fordi man ikke følger reglene.

La det bli en russefering som overgår alt annet, med bare gode minner, ber politiet i Oslo.

Russeguide

til en helt fantastisk russefeiring

Opplæringsdirektøren i samarbeid med russens hovedstyre i Bergen, Trygg trafikk, Bergenspolitiet, Elevorganisasjonen, Bergensklinikkene og Fylkesmannens helseavdeling har laget et flott hefte: Russeguide til en helt fantastisk russefeiring.. Heftet er ikke større enn at alle kan ha det i lommen på russeadressen. Mot Rusgift har fått tillatelse til å gjengi mange av de gode rådene som finnes i den guiden.

Nyttig om alkohol

Alkohol påvirker hjernen. Hvordan den virker avhenger blant annet av hvilke planer du har med den. For eksempel blir de fleste gladere hvis de *vil* bli gladere. Jentekroppen tar i mot alkohol på en litt annen måte enn gutter. Det er derfor uklokt – og farlig – for jenter å drikke sammen mengde alkohol som gutter. Når man er premenstruell, tåler man alkohol dårligere enn vanlig.

Husk: mat, nok væske og søvn i russetiden og før eksamen!

Visste du at;

det farligste med rusgifter er at dømmekraften reduseres
mange har blitt fulle på alkoholfri drikke – fordi de trodde det var alkohol i den
det tar ca to timer å forbrenne en boks øl når man veier ca 60 kilo
alkohol kombinert med tabletter er risikabelt blant annet fordi det påvirker pustesenteret ditt

Trafikk

Slik unngår du ulykker og problemer i trafikken

Sultne og trøtte såførere er en risiko for seg selv og andre. Sørg derfor for at sjåføren får nok mat og søvn. Si i fra hvis du syns sjåføren kjører for fort. Og – husk bilbelte!

Trafikkpolitiet er alltid aktivt i russetiden, både med fartskontroller og promilletester. Ikke minst er de nøye på at bilen er i godkjent stand. Sørg for at de ikke tar fra deg bilen. Husk alltid å ha med vognkort og førerkort.

Visst du at:

halvparten av de som dør i trafikken, ikke bruker bilbelte
de fleste av de som blir drept i bil, er passasjerer
Svært mange trafikkulykker skyldes alkoholbruk

Bestemmelser for russebiler:

Godkjent bil

Gratis teknisk kontroll hos Biltilsynet

Bygge om bil – tips hos Biltilsynet

Dekkene må være i god stand

Bremsene må være i god stand

Bilbelter og seter til alle i bilen

Bilen skal ha skilte

Bilen skal ha edru sjåfør som er uthvilt og oppmerksom. Helst god erfaring med å kjøre store biler med støyende personer!

Trøbbel

Politiet er til for din skyld..., men hvis du vil unngå å havne i strafferegistret hos politiet, er det lurt å ikke

drikke på offentlig sted,

tisse eller tilgrise gate eller fortau,

knuse flasker,

Og for all del: Ikke argumenter med politiet! – Det kan gi deg (og dine foreldre) noen ubehagelige overraskelser.

Fortsetter på neste side

NYHETS BREV

til russestyret ved skolen

Fortsatt fra forrige side

Visste du at:

- all bruk av narkotiske stoffer er forbudt i Norge
 - oppbevaring til eget bruk kan straffes med inntil 6 måneders fengsel
 - salg og produksjon av narkotiske stoffer kan straffes med 2 – 21 års fengsel
- flere og flere arbeidsgivere og utdanningsinstitusjoner krever plettfriandel

Vennskap og sex

Ta vare på vennene dine.

Alle skal ha gode minner fra russetiden. Hvordan kan du ta vare på *dine*?

Det er lettere å beholde vennskap når man respekterer hverandre. Få gjerne nye venner i russetiden, men ikke bytt ut dem du allerede har! Alle trenger noen som støtter og korrigerer en når det trengs, slik at en ikke blir forlatt når festen er over eller når noe blir vanskelig.

Forelskelse eller kjærlighetssorg i russetiden

Å være forelsket kan gi både deilige og forferdelige følelser – fra yrhet og kâthet til savn, sjalusi og smerte. Har du kysset noen ennå? Kanskje du allerede har hatt sex med noen – eller kanskje du har veldig lyst? Noen ting kan være greit å vite uansett.

Visste du at:

- gjennomsnittsalderen for første samleie er nesten 17 år for jenter og 18 år for gutter
- både jenter og gutter skryter på seg seksuelle erfaringer
- de fleste er edru første gangen de har samleie
- det er lettere å "glemme" å beskytte seg mot kjønnssykdommer og - - - graviditet når man er beruset
- kjæresten som har det godt sammen, er flinkere til å bruke prevensjon
- det er aldri vært så mange med klamydia som nå

Voldtekt

Hvis du blir utsatt for en voldtekt:

Først av alt: En voldtekt er aldri din skyld. Den er ene og alene overgriperens ansvar og skyld.

Men: Voldtekt kan skje alle, også deg.

Pass på hverandre.

Det er større risiko for at overgrep skjer i rusgiftpåvirket tilstand.

Om det skulle skje med deg, snakk med noen om det, og oppsøk lege.

Lure tips

Kroppen din trenger mye væske. Alkohol tørker ut kroppen. Derfor trenger du spesielt mye væske hvis du drikker alkohol. En god regel er ett glass vann pr glass alkoholdrikk.

Alkohol og slankekur er en dårlig kombinasjon. Alkohol er en større risiko for kroppen når magen er tom, i tillegg til at den inneholder mange ekstra kalorier.

Jo fetere mat du spiser, jo mindre risiko utgjør alkoholen – oppsugningen går langsommere og promillen blir lavere enn ved å drikke på tom mage.

I russetiden vil du kanskje være mye ute, uansett vær eller tid på døgnet.

Hvis du synes du ikke får nok søvn – sov mer.

Etter Nordahl-rapporten:

BLE NOEN KLOKERE?

Det er nå gått en stund siden et forskerutvalg ledet av professor Thomas Nordahl la fram sin rapport om forebyggende innsatser i skolen. De par første dagene fikk Nordahl-utvalget stor oppmerksomhet om sin hovedkonklusjon: Det meste av det som drives av forebyggende innsatser i skolen, spesielt tiltak mot alkohol og narkotika, er virkningsløst.

Av Dag Endal, styreleder i Actis; Rusfeltets samarbeidsorgan

Siden har debatten om utvalgets rapport vært nesten fraværende, med unntak av et kort seminar som SIRUS arrangerte i desember og et par innlegg på forebygging.no. Utredningen skulle bidra til økt forståelse av forebyggende innsatser i skolen. Men det er grunn til spørre: Er det noen som har blitt noe klokere?

Forebygging av rusproblemer er en svært krevende idrettsøvelse. Det er komplisert å lage programmer og prosjekter som er effektive, og det er enda vanskeligere å bevise at de er effektive. Det som man oftest får som konklusjon fra evalueringer, er at det er vanskelig å si noe sikkert om effekter av forebyggingsprosjekter, men at det er lett å se at målemetodene ikke holder mål. De metodiske problemene ved å måle effekt ser ofte ut til å være større enn problemene ved å lage og drive forebyggingstiltak.

Den enkleste ting av verden

På den annen side er forebygging den enkleste ting av verden, og i prinsippet driver vi det alle - hver dag; som venn, medmenneske, pappa eller mamma, onkel eller bestemor, som lærer, førskolelærer, leder i frivillig arbeid og som nabo og kollega. Det handler om å ta sin rolle som medmenneske på alvor. Det er slik vi overlever som samfunn. Å drive forebygging er den

Mennesket formes i samspill med sine omgivelser., skriver Dag Endal

naturligste ting i verden, og det virker! Kall det hva du vil; sosialisering, oppdragelse, vennskap, solidaritet eller ansvar. Mennesket formes i samspill med sine omgivelser. Slik vil det alltid være, enten vi klarer å måle det eller ikke.

En viktig del av Nordahl-utvalgets arbeid var å summere opp kunnskapsstatus når det gjelder forebyggende tiltak i skolen. Her har utvalget gjort et godt stykke arbeid. Kapitlet "Kunnskapsplattform for forebyggende og helsefremmende arbeid i skolen" vil være til god hjelp for alle som driver forebyggende arbeid. I samme åndedrett kan Vegard A. Schanckes kunnskapsoppsummering varmt anbefales; "Forebyggende og helsefremmende arbeid, fra forskning til praksis".

Svak teoretisk forankring

Rapporten fra Nordahl-utvalget avdekker nemlig en gjennomgående svakhet ved frivillige organisasjoners forebyggingstiltak når disse skal underlegges en vitenskaplig vurdering: Organisasjonene henter i betydelig grad sin kunnskap fra praktisk prosjektvirksomhet, egen og andres, mer enn fra vitenskaplige kilder. For frivillige organisasjoner blir det dermed en utfordring å bli flinkere til å skrive ut de teoretiske overlegningene og begrunnelsene som ligger bak valg av strategier og metoder. Det er bare

Fortsetter neste side

Etter Nordahl-rapporten: BLE NO

Fortsatt fra forrige sider

halvgodt å tenke riktig – hvis en ikke samtidig klarer å være eksplisitt og synliggjøre sine begrunnelser overfor andre.

Nordahl-utvalget har – naturlig nok - lagt stor vekt på å kunne gi teoretiske begrunnelser for forebyggingstiltakene, der det gir god uttelling å kunne henvise til konklusjoner fra andre forskere. Derimot gir det dårligere uttelling å bruke kunnskap som en selv utvikler i det praktiske prosjektarbeidet, der en kobler erfaringer fra møtet med målgruppene/brukerne med boklig kunnskap. Her kolliderer den akademiske virkelighetsforståelsen med en mer praktisk og handlingsrettet tilnærming som råder i frivillige organisasjoner. En hver står naturligvis fritt til å mene at det ene er bedre enn det andre, men en bør ikke overse det faktum at det dreier seg om to forskjellige virkeligheter. Og at det må gå an å kombinere praktiske og teoretiske tilnærminger. Det er med rusforebygging som en hvilken som helst skoleklasse: Det er ikke alltid den med best teoretisk legning som er den beste til å finne løsninger i virkeligheten eller til å mobilisere andre til innsats. Det er fullt mulig å gi gode teoretiske begrunnelser for en metode som ikke virker spesielt godt i praksis. Og det er mange som gjør en strålende forebyggende innsats uten å ha den minste anelse om teoriene bak effektiv forebygging. Når det kommer til stykket, har antakelig den praktiske gjennomføringen av forebyggingstiltak større betydning for effekten enn både teorien bak og måten programmene er bygd opp på. Dermed ikke sagt at en ikke skal ta det teoreitsike arbeidet knyttet til forebygging på fullt alvor. Snarere tvert i mot. Her har spesielt de frivillige organisasjonene stort forbedringspotensiale.

Forankring er avgjørende

Mange i de de frivillige organisasjonene vil nikke gjenkjennende til Nordahl-utvalgets tilnærming til forebygging, ut fra egne erfaringer med å utvikle og drive slike prosjekter: Lengre og mer omfattende tiltak gir bedre effekt enn korte og enkeltstående innsatser. Brukere av programmene, dvs skoleledelse, lærere og foreldre, må involveres og ansvarliggjøres i planlegging og gjennomføring. Kunnskapsformidling er ikke nok for endring av adferd. Involvering av lokalsamfunnet gir økt effekt. Og så videre.

Frivillige organisasjoner som driver forebyggingsprosjekter, kan mer enn underskrive på dette. Mye av kampen opp gjennom årene har nettopp bestått i å motivere skoler til å ta ansvar, bruke tid og legge engasjement i det rusforebyggende arbeidet. Eller sagt på en annen måte. Det har lenge vært en utfordring å få matte- og norsklærere til å avgi timer og legge sin sjel også i elevenes oppvekstmiljø, ikke bare i Pytagoras og innskutte bisetninger. Og mye av

frustrasjonen hos frivillige organisasjoner har kommet av at en ikke har lyktes på dette punktet.

Det har med andre ord vært enklere å lage omfattende og gode programmer enn å få ryddet plass i skolen til å få programmene brukt. Om Nordahl-utvalgets rapport kan bidra til endring på dette punktet, er mye gjort. Men dette er en utfordring som utvalget ikke primært bør sende til programeierne, men til skolene og de departementer og direktorater som legger føringer for skolehverdagen.

Hvor ble det av dialogen som gir læring?

Kunnskapsutvikling forutsetter dialog og debatt. Det burde i hver fall et utvalg som ledes av en pedagogikk-professor vite. Derfor er det mange som er forundret over arbeidsformen som Nordahl-utvalget har valgt, både i fasen da data ble innsamlet og i tida etter at rapporten ble lansert. Utvalget har valgt en arbeidsform som er mer vanlig i geriljakrigføring enn innenfor pedagogikk og kunnskapsutvikling: Storme ut av bushen, hive fra seg en håndgranat så det skikkelig smeller og siden forsvinne igjen. Fra frivillig sektor har vi dessverre måttet konstatere at det ikke var planlagt noen dialog rundt Nordahl-utvalgets rapport, verken fra utvalgets side eller fra de departementene og direktoratene som bestilte utvalgsrapporten.

Vi i Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan - har reist fundamentale spørsmål knyttet til både datainnsamlingen som Nordahl-utvalget har foretatt, utvalgets konklusjoner og måten rapporten ble presentert på. Men foreløpig er vi ikke blitt mye klokere. Vi ble velvillig og konstruktivt mottatt i både Helse- og omsorgsdepartementet og Sosial- og helsedirektoratet, og våre kommentarer til Nordahl-utvalgets rapport ble behørig notert. Men ingen har fulgt seg kallet til å svare på spørsmålene eller gå inn i en dialog rundt det vi mener er viktige faglige spørsmål, aller minst utvalget sjøl. Dette fraværet av debatt gjør at det er grunn til å frykte at mange ikke er blitt spesielt mye klokere av denne evalueringsrapporten.

Det største hinderet for en konstruktiv debatt rundt Nordahl-utvalgets innstilling var måten rapporten ble presentert på. Den ble uforbeholdent presentert som en fasit på hvilke forebyggingstiltak som virker og hvilke som ikke virker, jfr store oppslag f.eks. i Aftenposten og Vårt Land rett etter lansering. "Man bør bruke det som virker – og unngå det som ikke virker", sa utvalgsleder Nordahl iflg Aftenposten.

Mye interessant, men...

Det går på forskernes troverdighet løs at de selv valgte å lansere rapporten som en dokumentasjon på hvilke programmer som virker og hvilke som ikke virker. Det

EN KLOKERE?

står mye interessant i rapporten, men den besvarer ikke spørsmålet om hva som virker/ikke virker. Det den derimot sier noe om, er at enkelte programmer (dvs ett) ser ut til å ha kunnet dokumentere en effekt. En del programmer sannsynligvis kan ha effekt og bør evt videreutvikles;

- mange programmer ikke oppfyller det settet av kriterier som forskergruppa har satt opp og som forskerne derfor tror ikke kan virke forebyggende;

- mange programmer ikke er evaluert, eller de er for lite evaluert eller de er for dårlig evaluert til å kunne si noe om en eventuell forebyggende effekt.

Dette er noe ganske annet enn det rapporten blir lansert som, og det er forbausende at en så stor gruppe av så kvalifiserte forskere velger å stå fram med en så elementær feilslutning. Det burde både i redelighetens og vitenskaplighetens navn vært mulig å se forskjell på å dokumentere manglende effekt og å mangle dokumentasjon på effekt.

Det kan godt hende at de listene som Nordahl-utvalget

setter opp over gode og dårlige tiltak er korrekte – og at det en gang i framtida kan bevises at de er riktige. Men denne dokumentasjonen foreligger ikke i den rapporten som nå er offentliggjort.

Mangel på åpenhet

En annen hovedinnvending som vi har lagt fram for berørte departementer og direktorater, er mangelen på åpenhet og dialog underveis i evalueringsarbeidet. Da Nordahl-utvalgets arbeid ble startet opp, var det prosjekteiere som spurte om å få vite kriteriene de skulle evalueres etter, slik at de kunne sende inn materiale som hadde størst mulig relevans for evalueringsarbeidet. Svaret var den gangen at kriteriene kunne de ikke få. Slik kan en naturligvis velge å gjøre det, men vi spør om dette er den løsningen som gir best mulig materiale for forskerne. Dette blir som å gå opp til en eksamen der du vet hvilket fag du skal opp i, men du skal skrive bevarelsen uten å få utlevert eksamensoppgaven. Oppgaveteksten får du først vite etter at oppgaven er innlevert og sensuren er falt. Vi antar at den valgte framgangsmåten har ført til et ganske blandet grunnlagsmateriale fra de ulike prosjektene – og antakelig dårligere enn det kunne vært om de ansvarlige for hvert av de evaluerte prosjektene visste hvilke spørsmål de skulle besvare.

Det burde være gode vitenskaplige grunner til å velge åpenhet om evalueringskriteriene helt fra starten av. Kvaliteten på et forskningsprosjekt blir bedre om en forsikrer seg om at grunnlagsmateriale er det beste som kildene kan levere, at materialet mest mulig presist svarer på spørsmålene som skal belyses og at materialet er mest mulig sammenlignbart fra den ene kilden til den andre.

En annen grunn til å ta denne innvendingen alvorlig er at forskerne har bedt om kildemateriale fra ulike typer miljøer. Da er det stor sannsynlighet for at det beste materialet vil komme fra de miljøene som ligner mest på forskningsmiljøene, fordi de vil snakke samme språk og tenke på samme måte. I slike tilfeller kan det bli en kollisjon mellom to virkeligheter, og vi frykter at dette kan ha fått betydning for utfallet av evalueringen som Nordahl-utvalget har gjort.

De metodiske problemene ved å måle effekt ser ofte ut til å være større enn problemene ved å lage og drive forebyggingstiltak.

Vi har intervjuet Kjetil Vesteraas, Prosjektleder i "Rusfri Dii!" om Juventes syn på Nordahl-rapporten.

«Det aller største problemet er at rapporten er en litteraturstudie som later som om den er en empirisk effektstudie».

Reaksjon fra Juvente, en frivillig programeier:

- Vi ønsker anerkjennelse av vår kompetanse

Nordahl-rapporten konkluderte med at mange rusgiftforebyggende programmer, både fra frivillig og offentlig side ikke holdt mål. Blant «Program med god sannsynlighet for resultater» finner vi Juventes "Fristil" og Stiftelsen Bergenslinikkens «To do or not to do».

Her konkluderes det med at dokumentasjonen ikke er tilstrekkelig, eller at innsatsen ikke er langvarig eller kontinuerlig nok til at man skal få en virkning. De andre rusgiftforebyggende programmene får alle karakteren «Program med lav sannsynlighet for resultater». Dette gjelder såvel programmer utviklet av instanser hvor forskere står bak, som av frivillige organisasjoner og Bryggeriforeningen. Ungdomsorganisasjonen Juvente har tiltakene "Rusfri diil" og "Kolon" i denne kategorien. Vi har intervjuet Kjetil Vesteraas, Prosjektleder i "Rusfri Diil", om Juventes syn på rapporten. Han går ved siden av nå på Profesjonsstudiet i pedagogikk, undervisning og ledelse-linjen, Universitetet i Oslo.

- Hva er etter din mening svakheten med Nordahl-utvalgets evaluering av rusgiftforebyggende tiltak i skolen?

- Det aller største problemet er at den er en litteraturstudie som later som om den er en empirisk effektstudie. Det gir en del snodige utslag, blant annet induktive feilslutninger i form av at mangel på dokumentasjon leder til konklusjoner om at et tiltak ikke virker. I tillegg er det en lang rekke oppsiktsvekkende metodiske svakheter, både reliabilitets- og validitetsproblemer, prosessfeil og faktafeil. Dette gjør at rapporten etter mitt syn er uegnet som utgangspunkt for utvikling av forebyggende tiltak. Flere forskere i ulike miljøer sier rett ut at rapporten er en skandale. Vi må legge listen høyere i forhold til hva slags kunnskap vi bygger på. Spørsmålet er ikke om vi skal bygge på kunnskap, men hva slags kunnskap vi skal bygge på.

- Rusfri diil er ett av mange programmer som er blitt vurdert i Nordahl-utvalgets rapport. Kan du si noe mer om hva denne evalueringen har gått ut på?

- Prosessen artet seg som en henvendelse fra NNK-Rus (Nordlandsklinikken), og en respons fra oss i form av innsending av dokumentasjon. Det var ingen

direkte kommunikasjon om evalueringsprosessen mellom oss og evaluator. Vi mottok et brev som ba oss om å sende inn evalueringsrapporter og materiell fra tiltaket, med fire dagers varsel. Brevet spesifiserte noen typer dokumentasjon, men ingen evalueringskriterier ble gjort kjent. Da jeg kontaktet evaluator for å få vite disse, fikk jeg beskjed om at det ikke var aktuelt å kunngjøre disse. Jeg plukket noe materiell, en evalueringsrapport og noe grunnlagsdokumentasjon på måfå, ettersom jeg ikke kjente kriteriene. Jeg sendte så inn dette sammen med et brev hvor jeg kunngjorde usikkerheten på grunn av de hemmelige kriteriene, og ba dem om å ta kontakt med meg dersom de manglet dokumentasjon i forhold til noen av kriteriene. Det ble for eksempel aldri på noe tidspunkt bedt om redegjørelse for teoretisk forankring, noe som senere viste seg å være ett av de mest sentrale kriteriene. Jeg hørte ikke noe mer fra verken utvalg, bestiller eller evaluator før rapporten var ferdigstilt. Dialogen har vært totalt fraværende, til tross for at jeg ba både direktorat og forskere om dette både før og under prosessen. Jeg regner i velvillighet med at det skyldes rammefaktorene og ikke et ønske om å unngå dialog, men rapporten tar ingen forbehold. Ett eksempel på misforståelse er at Rusfri Diil er evaluert som et skolebasert tiltak, noe vi overhodet ikke er, og som dokumentasjonen var tydelig på. Vi forholder oss til enkeltungdommer uavhengig av arena, og dermed blir kvalitetskriterier for skolebaserte tiltak (som for eksempel involvering av lærere) lite anvendelige for å si det diplomatisk.

- Kan man ikke uttale seg om den sannsynlige effekten av et forebyggings tiltak selv om man ikke har evalueringstudier?

- Naturligvis kan man uttale seg om sannsynligheten av effekt også uten evaluering. Det

Fortsetter neste side

Reaksjon fra Juvente, en frivillig programeier:

- Vi ønsker anerkjennelse av vår k

Fortsatt fra forrige side

- Jeg klarer ikke med største velvillighet å se at ideologi og faglig dyktighet er motsetninger.

krever imidlertid klare suksesskriterier for ulike typer forebyggingstiltak på programnivå. Det kjenner ikke jeg til at man har utviklet i Norge. Et problem er at kriterier for vurdering av programmer avledes av det synet man i utgangspunktet anlegger på forebygging. Dersom man leter etter kausale effektforbindelser, kommer man heller ikke til å snuble over andre suksesskriterier. Det er fullt mulig å vurdere sannsynlighet for effekt uten evalueringsrapporter, men det må baseres på interne målsetninger, ikke på mål som programmene selv ikke prøver å nå. Det blir som å lete gjennom skiavdelingen i sportsbutikken på jakt etter en god sykkel.

- Av rapporten kan man få inntrykk av at Rusfri Diil er et prosjekt som driver med ideologibasert famling med gode intensjoner. Er dette tilfelle?

- Jeg klarer ikke med største velvillighet å se at ideologi og faglig dyktighet er motsetninger. Ideologi gir drivet til å jobbe med disse tingene, og er mer for en forutsetning å regne. Problemet er at man setter opp

noen svært lite flatterende, men fullstendig uspesifiserte "kjennetegn" på programmer som ikke "virker", og så kaller man det "evalueringskriterier". Det er ikke det minste vanskelig å gjendrive hvert eneste ett av disse evalueringskriteriene i forhold til Rusfri Diil, og det tyder i det minste på at kriteriene ikke er tilstrekkelig operasjonalisert.

- Og hvis ikke, hvilke pedagogiske prinsipper er det Rusfri Diil bygger på?

Det er det umulig å svare kort på, men vi har noen bærende prinsipper. Rusfri Diil bygger på atferdsmodifikasjon og sosial læringsteori, noe som er velprøvde teorier. Vi fokuserer på positiv forsterkning, som er et meget effektivt pedagogisk virkemiddel. Vi bygger også utviklingen av elementer på ulike teoretiske innfallsvinkler, for eksempel er community-nettstedet vårt bygget opp etter prinsipper for klasseromsdynamikk. Det er ikke slik at vi plukker én teoretisk retning og så bygger vi alt på det. Vi anser primær forebygging som pedagogisk virksomhet, og bruker relevant pedagogisk teori i utviklingsarbeidet. Vi henter dermed også suksessfaktorer fra andre formidlingstiltak enn kun ren forebygging, blant annet fra Moral Education-tiltak knyttet til sosial domene-teori. Disse teoriene, og tiltaksevalueringer basert på dem, er del av grunnlaget for de risiko- og beskyttelsesfaktorene rapporten nevner.

- Tror du forskerkommisjonen overhodet ikke kjenner til disse prinsippene, eller har de bare unnlatt å ta hensyn til dem i sine vurderinger.

- Jeg vet at det meste av dette er kjent for forskerne. Problemet er at vi aldri ble bedt om å redegjøre for dette grunnlaget, så problemet er vel snarere at de ikke sørget for å få vite at vi kjenner til disse prinsippene. Og det er forskernes ansvar å ta høyde i sitt design for å sikre validitet og reliabilitet, ikke programeierne.

- Man kan av Nordahl-rapporten få inntrykk av at ideologi i bunnen av et prosjekt er en ulempe. Hva mener du om det?

- Som nevnt er ideologi en forutsetning for forebygging. Det er faktisk i en rekke andre forskermiljøer både i Norge og i andre land regnet som en kritisk suksessfaktor, fordi det krever engasjement fra de ansatte å drive et slikt tiltak, og det kreves engasjement lokalt i gjennomføringen. Dette engasjementet forankres i ideologi. Det er en del av Juventes ideologi å drive forebyggende tiltak på et godt faglig grunnlag. Disse tingene henger sammen, og det er ikke slik at vi ofrer vitenskapelig kunnskap på ideologiens alter. Dette bekrefter problemet med manglende dialog med feltet. Vi er ikke en religiøs sekt, men engasjerte mennesker. Å være engasjert mot rusproblemet i samfunnet burde ikke være

kontroversielt i noe vitenskapelig miljø. Ideologi hindrer oss ikke i å tenke klart, det bare gjør at vi gidder å tenke på disse tingene hver eneste dag.

- Nordahl- utvalget har en egen oppsummering av kunnskapsgrunnlaget for rusgiftforebygging i skolen. Hva mener du om denne oppsummeringen?

- Kunnskapsoppsummeringen er grei, og setter opp en rekke teorier og tilnærminger som helt klart bør være allmennkunnskap på forebyggingsfeltet. Nettopp der er også svakheten; det ER i stor grad allmennkunnskap. Det er svært lite der som ikke er godt kjent for de fleste på feltet fra før. Hovedproblemet for feltet er ikke å kjenne til hva som virker i teorien, men å få det som virker i teorien til å virke i praksis. Dette krever en annen type kunnskap som rapporten ikke bidrar til. Blant annet mangler det fullstendig kunnskap om skolen som arena for forebyggende innsats, for eksempel i form av rammefaktorer, legalitets- og legitimitetsrammer osv. Dermed blir det tilsynelatende slik at kritikken mot de tiltakene som ikke virker nærmest blir formulert som at man enten ikke vet eller ikke gidder. Virkeligheten er dessverre litt mer komplisert enn at den tillater ren implementering av forskningskunnskap.

- Hvordan tror du rapporten vil påvirke Juventes og de andre frivillige organisasjonenes mulighet til å samarbeide med skolen i framtida?

- Jeg tror ikke at rapporten isolert sett vil ha dramatiske konsekvenser. Dette vil naturligvis variere fra tiltak til tiltak. For KOLON som skolebasert tiltak i videregående skole, hvor det er svært få tiltak, vil rapporten være et større hinder enn for andre. Vi har likevel tro på at skolene som autonome faginstanser kjenner de lokale behovene best, og vet hva som vil fungere lokalt. Det største problemet er at rapporten sier at så mye ikke virker, at det kan gå ut over engasjementet. Forebygging virker som et relativt håpløst prosjekt, noe jeg ikke tror det er. Det jeg frykter, er at rapporten vil bli brukt som styringsverktøy av bevilgende myndigheter, men jeg håper at de også ønsker bedre navigasjon enn rapporten er.

- Hva vil Juvente foreta seg for å sikre at programmer som Rusfri diil, Fristil og Kolon fortsatt skal bli å finne i forebyggingsfeltet.

- Vi skal fortsette å drive faglig forankret utviklingsarbeid i samarbeid med forskningsmiljøer i Norge. Vi skal være gode på det vi driver med, og vi ønsker kvalitetskrav velkommen med åpne armer. Det forutsettes bare at vi måles med gode verktøy, og at kvalitetskravene stemmer overens med det vi faktisk skal drive med. Hans Hauge har sagt at "dersom man forstår alle problemer som spiker, får man en tendens til å besvare alle spørsmål med hammer". Det synes

jeg passer utmerket i forhold til rapporten. Vi vil ha full verktøykasse!

- Hva er det dere faktisk ønsker?

- Vi ønsker en reell dialog før og under slike prosesser i framtiden. Jeg kan fortsatt ikke fatte hvordan denne evalueringen har blitt gjennomført... Dersom man skal evaluere feltet bør man begynne med å ta det alvorlig. Man kan ikke si at man tar feltet alvorlig og tillate en slik prosess som man har gjort.

Vi ønsker en kunnskapstilnærming til feltet hvor man ikke ensidig fokuserer på effektevalueringer. Man bør i større grad fokusere på de kunnskapsbaserte sammenhengene mellom prediksjonsvariabler og rusgiftproblemer. 1000 ting påvirker en ungdom, det er ikke mulig å kontrollere for alt. Vi legger listen høyere enn rapporten "Forebyggende tiltak i skolen" og krever mer av kunnskapen. Vi trenger noe bedre, og det har vi andre steder. Annen kunnskap enn den rapporten kunngjør bør anerkjennes.

Vi vil at det utvikles kriterier for hva som kjennetegner "helhetlig forebyggingsinnsats", et begrep som så vidt meg bekjent aldri er operasjonalisert. Dette kan for eksempel være å sette opp prediksjonsvariabler, og måle tiltaks effekt i forhold til disse. Da får vi også brukbar informasjon av typen "dere er gode på x, men ikke så gode på y". Så kan man enten bruke et annet tiltak, som er gode på y, i tillegg, eller man kan utvikle sin egen komponent, avhengig av ressurser og muligheter. Det er ingen informasjonsverdi overhodet i "dere virker ikke". Vi må jo få vite hva som i så fall er problemet. Først av alt bør man jo da undersøke om vi virker... Vi ønsker et forskningsfokus som tar høyde for mer enn ren "forebygging", men hvor man utvider fokus og også ser på rammefaktorer og implementeringsbetingelser. Forebygging skjer ikke i et vakuum, og det hjelper ikke at noe er lurt å gjøre dersom det ikke er fysisk mulig. Dette er særlig viktig fordi det ikke finnes noen "magiske knapper" i forebygging, som i annen pedagogisk virksomhet. Det handler om målrettet innsats over tid. Da må vi kartlegge rammene for slik virksomhet. Rapporten kunngjør skolen som viktig arena, men sier nesten ingenting om rammefaktorene for forebygging i skolen.

Vi ønsker oss mer kunnskap om strategiske valg for framtiden, og ikke bare etterkantsevaluering.

Vi ønsker oss en liten smule ydmykhet overfor kompetansen som ligger utenfor forskningsmiljøene. I dette ligger nemlig en helt unik mulighet for diskurs mellom teori og praksis, nettopp fordi forebygging ER tett kobling til forskning. Selv om enkelte ikke later til å tro helt på det.

I Soria-Moria-erklæringen heter det: "Regjeringen vil styrke arbeidet med forebygging i vid forstand", noe vi antar også gjelder alkohol- og narkotikaforebyggende tiltak i skolen. Det heter også: "Innenfor rusomsorgen er det behov for å styrke kapasiteten både når det gjelder forebygging, behandling, oppfølging, rehabilitering, omsorg og ettervern."

- Jeg er med på laget

Av Knut T. Reinås

Samtidig har vi på ungdomssektoren hatt en negativ utvikling når det gjelder spesielt ungdoms holdning til og forbruk av alkohol. Alkoholforbruket blant ungdom har aldri vært høyere, og for jentenes del er det fordoblet i løpet av siste tiårsperiode. En relativt fersk undersøkelse fra SIRUS viser også at videregående skoleelever vet alt for lite om de skadelige effektene av alkohol- og narkotikabruk, og at den konkrete kunnskapen faktisk minker etter hvert som elevene blir eldre. Alkoholbruken hos en del avgangselever under russetiden kan kanskje sees som en bekreftelse på dette forskningsresultatet.

Øystein Djupedal er Kunnskapsminister, og den som i siste instans er ansvarlig for situasjonen på de ulike områdene i skoleverket. Han har nettopp gjennomført en betydelig reform i skoleverket, kalt Kunnskapsløftet, og vi har stilt ham en del spørsmål vedr. forebygging i skolen, og hvordan han ønsker seg en framtidig russefeiring.

— *Er du fornøyd med den plass rusgiftundervisningen har i skolen i dag, og med de resultatene den synes å ha gitt?*

— Det er utarbeidet en mengde forebyggende programmer og undervisningsopplegg, særlig på rus- og atferdsområdet. Imidlertid har det vist seg at denne innsatsen ikke har gitt de resultater som vi skulle ønsket. Programmene har hatt de beste intensjoner, men dessverre har ikke alle programmene basert seg tilstrekkelig på kunnskap om hva som faktisk virker forebyggende. Og resultatene har blitt deretter, noe undersøkelser fra blant andre SIRUS bekrefter.

Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet ga derfor i oppdrag til Sosial- og helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet å utarbeide en rapport om kunnskapsstatus på området. Rapporten "Forebyggende innsatser i skolen"

kom høsten 2006. Konklusjonen for mange av programmene innenfor rusforebygging, som svært mange skoler benytter, var nedslående. En stor andel ble vurdert til å ha lav sannsynlighet for å oppnå positive resultater.

Imidlertid gir rapporten et godt grunnlag for skoleeiere, skoleledere og lærere for å drive forebyggende arbeid i skolehverdagen ved at den gir informasjon om hvilke program og tiltak som er vurdert til å gi den forventede effekt. Vi legger vekt på at de tiltak som tilbys skolene, skal være kunnskapsbaserte og gi den forventede effekt.

— *Er det innenfor det nye Kunnskapsløftet lagt opp til at det skal drives en spesiell undervisning om alkohol- og narkotikaspørsmål i grunnskolen og videregående skole?*

— Generelt er målet for opplæringen å anspore den enkelte til å realisere seg selv på måter som kommer den enkelte og fellesskapet til gode. Dette sier Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Elevene skal utvikle seg til å være i stand til å vurdere konsekvensene av og ta ansvaret for egne handlinger. Ikke minst gjelder dette personlige handlingsvalg som angår egen livsstil, kropp og psykiske helse og sosialt liv.

— *Er det din mening at man skal ha undervisning om rusgifter på hvert trinn i grunnskolen og videregående skole, eller skal man konsentrere seg om punktinnsetser for eksempel i 8. klassetrinn?*

— Læreplanverket forteller hvilken kompetanse elevene skal ha etter 7. trinn, 10. trinn og etter videregående opplæring. Den lokale skole har frihet til selv å legge opp undervisningen slik at elevene når målene. For skolene vil de lokale forholdene påvirke dette. I tillegg til den løpende undervisningen om rusmidler kan det være behov for en konsentrert innsats hvis det er akutte utfordringer som skal løses.

Øystein Djupedal:

«De utagerende tilstander som vi hvert år kan lese i avisene har funnet sted, det skal det ikke være toleranse for i skolen. Man kan ikke i russetiden oppføre seg på en støtende og utagerende måte som får folk til å reagere».

Kropp, helse, livsstil og ernæring omtales hyppig i media. Kunnskap og kritisk vurdering av informasjon på dette området er viktig for å kunne ta ansvar for egen kropp og fysisk og psykisk helse. Dette er ivaretatt i kompetansemålene i samfunnsfag og naturfag.

— I en undersøkelse som ble gjort for noen år siden viste det seg at mange skoler ikke underviste i disse temaene i det hele tatt. Er det lagt opp til noen form for evaluering eller kontroll for å sjekke at dette faktisk blir gjort.

— Vi har tillit til våre skoler. I læreplanverket ligger det en tillit til at skolen håndterer dette som den skal, i likhet med hundrevis av andre temaer i skolen.

Men det er jo ikke skolens oppgave alene. Det er mange aktører som påvirker ungdom, og ikke minst påvirkes ungdom av ungdom, og det er et veldig sterkt kommersialiseringspress knyttet til mange av disse områdene. Men skolen skal ha og må ta et ansvar, og mitt inntrykk er at skolen i tråd med læreplanverket gjør mye godt arbeid for å gjennomføre dette. Og her vet jeg at også mange frivillige organisasjoner er ute i skolen og gjør et godt arbeid. Det å hente inn ressurser og

kompetanse utenfra må være en modell for deler av dette arbeidet, slik at undervisningen framstår som mer relevant og innsiktsfull. Læreplanverket gir tydelige retninger for hvor vi vil, men skolen og pedagogen har stor frihet når det gjelder å legge opp denne undervisningen slik at målene blir nådd. Og da er det selvfølgelig viktig at også instanser utenfor skolen viser fram hva de kan tilby og bistå med, slik at undervisningen blir god og relevant.

Kunnskapsløftet startet nå i høst, og for enkelte klasser er det ennå ikke innfaset, så spørsmål om evaluering osv. vil man komme tilbake til når ting er prøvd ut.

— Er det eventuelt andre rusgiftforebyggende tiltak det kan være aktuelt å styrke i skolen?

— Skolen har en sentral rolle i å utdanne unge mennesker til å mestre sine egne liv. Dette omfatter å forebygge på flere områder som kan by på vansker i ungdomsåra og senere i livet. Skolen skal bidra til at

Fortsetter neste side

- Jeg er med på laget

Fortsatt fra forrige side

barn og unge utvikler kunnskap og holdninger slik at de styrer unna valg som kan gi uheldige konsekvenser for helse og livsstil på kort og lang sikt. Sosial kompetanse har gjennom Kunnskapsløftet fått status som basiskompetanse og skal gjennomsyre all opplæring. Det vil ha en positiv effekt på all læring, og ikke minst på det forebyggende arbeidet.

— Nordahl-utvalget evaluerte jo en del av programmene fra frivillige organisasjoner. Og i hovedsak kom disse dårlig ut, i betydningen at man ikke kunne dokumentere noen effekt av undervisningen. Hvilken betydning tror du dette kan få for de frivillige organisasjonenes framtidige muligheter i skoleverket.

— Det har jeg ingen formening om. Det er jo direktoratet som håndterer det praktiske, og ikke jeg.

— I et intervju her i *Mot Rusgift* i fjor, sa statssekretær, Lisbeth Rugtvedt i Kunnskapsdepartementet: "Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en helhetlig strategi for skolenes arbeid med læringsmiljøet. Forskning viser at helhetlig og langsiktig innsats er det som har effekt. Forebygging av alkohol- og narkotikaproblem er en del i strategien." Hva bør etter din og regjeringens mening være hovedsatsningsområdene for denne forebyggingen, og på hvilken måte vil alkohol- og narkotika være et tema i denne sammenheng?"

— Det er uhyre viktig at vi baserer pedagogisk praksis rundt forebygging i skolen på forskningsbasert kunnskap om hva som virker og hva som ikke virker. Et mål framover nå må være at skolen tar til følge resultatene i rapporten "Forebyggende innsatser i skolen".

Det er læreren som er hovedaktør i det forebyggende arbeidet i skolen. Effekten av opplæringen har direkte sammenheng med i hvilken grad læreren har kunnskap og kompetanse samt lykkes med å skape gode relasjoner i gode læringsmiljø. Læringsplakaten sier at lærere bør videreutvikle sin kompetanse, samt framstå som tydelige ledere og gode forbilder for elevene.

Det er også viktig at vi har et fokus på implementeringsstrategier. Dette gjelder ikke bare rusforebygging, men all implementering av planer,

programmer og tiltak for å bedre elevenes læringsmiljø.

— Hvilke forutsetninger vil du si nyutdannede lærere har for å undervise tillitvekkende om alkohol- og narkotikaspørsmål? Vil du legge til rette for at alkohol- og narkotikakunnskap blir en del av lærerutdanningen, og vil du eventuelt foreslå etterutdanningstiltak på rusgiftområdet for lærere som i dag er ute i skolen?

— Nyutdannede lærere skal ha denne kunnskapen, og de har tilgang til kunnskap om hvilke strategier og tiltak som virker for arbeid med holdningsskapende og forebyggende arbeid i skolen. I forbindelse med innføringen av Kunnskapsløftet er det brukt betydelige midler til kompetanseheving for lærere. Arbeidet for å forebygge problematferd er ett av de høyt prioriterte tiltakene i strategien som styrer bruken av kompetansemidlene.

— Russefeiringen over hele landet fører til at en rekke avgangselever har uregelmessig eller manglende skoleoppmøte, får svekkede skole- og eksamensprestasjoner og i noen tilfeller pådrar seg ulykker, skader og brå dødsfall. Alkoholpresset er svært sentralt. Russefeiringen foregår med utgangspunkt i skolen, og noe av denne aktiviteten foregår i skoletiden, som salg av russeutstyr, mens russestyrene gis anledning til å stå for omsetning og salg. Er kunnskapsministeren fornøyd med russefeiringen slik den er i dag?

— Det er viktig å presisere at russefeiringen ikke er skolens ansvar som sådan. Elevene og foreldrene har her et hovedansvar. Skolen har ikke virkemidler til å begrense eller på annen måte gripe inn i den feiringen som foregår utenom skoletiden. Som Kunnskapsminister ser jeg at dagens feiring fører til svakere resultater for en del elever enn det det kunne ha vært, og det er bekymringsfullt.

— Erfaringer over år har vist at den enkelte skole over hele landet sliter med å få kontroll over de utslagene av russefeiringen som angår skolen, som forsentkomming og skulk, terrordager, knuteregler som berører også andre elever på skolen osv. Skolene velger også forskjellige strategier, fra å la det

skure til å prøve å finne mottiltak. Ville ikke et samlende grep fra Regjeringen kunne bidra til at man lettere fikk skolemyndighetene på banen når det gjelder å ta ansvar for skolens andel av problematikken?

— Det er et felles nasjonalt grep for oppførsel i skolen. Alle skoler skal ha et ordensreglement, og skolene plikter å ha et godt læringsmiljø, både fysisk og psykososialt. Det er den enkelte skoleeiers ansvar å sørge for at det nasjonale grepet blir omsatt til konkret handling. De utagerende tilstander som vi hvert år kan lese i avisene har funnet sted, det skal det ikke være toleranse for i skolen. Man kan ikke i russetiden oppføre seg på en støtende og utagerende måte som får folk til å reagere. I verste fall er det jo helt andre enn skolen som skal reagere. Vi har jo sett oppslag som helt klart er politisaker. Men vi vil være veldig tydelige på det regelverket som skolen har og det ansvaret som foreldre har. Det kan ikke være slik at man legger ansvar på departement og regjering og Storting, men ikke på foreldrene. Og ungdommene selv, det er jo 19-åringer vi i all hovedsak snakker om.

—Kan vi tolke deg slik at det ikke er noe slingringsmonn innenfor skolens reglement og vanlige skikk- og bruk-regler innenfor skolen?

— Ordensreglementet fastsettes lokalt, ikke av departementet. Det må utøves klokt og nødvendigvis skjønner i denne saken, som i alle andre saker skolen håndterer. Men det er klart at oppførsel som er støtende, som er smakløs, må skolen ta ansvaret for, men hvor grensene går, er det selvsagt umulig for meg å ha noen absolutt formening om. Men skolen skal ikke se gjennom fingrene med regelbrudd "fordi det er russeløyer". Det er mange andre elever som også går på skolen, som ikke er russ, og som har krav på å få være i fred uten å bli mobbet, og skolen har et ansvar så lenge atferden foregår på skolens område. Hva russ gjør utenfor skolens område kan ikke skolen i samme grad regulere.

— Hva syns du da om kommersielt salg av russeffekter på skolens område.

— Jeg har ikke noe synspunkt på det. Jeg registrerer det bare.

— Vi gjorde en undersøkelse i FMR for noen år siden, hvor vi spurte om russefeiringen gikk ut over elevenes skoleprestasjoner. Hele 52 prosent bekreftet at russefeiringen svekket eksamensresultatene. Hvordan vurderer du det i forhold til ønsket om at norsk ungdom skal hevde seg kunnskapsmessig også internasjonalt?

— En slik problemstilling går det ikke an å trekke ut av russefeiringen alene. Hvor mye arbeid den enkelte ungdom legger i sitt skolearbeid kan ikke vi sitte og regulere. Dette må ungdommene ta ansvar for selv, og foreldrene har et medansvar for at ungdommene gir skolearbeidet førsteprioritet. Så skjønner jeg at de unge har lyst til å feste og feire, og det skal ingen ta fra dem, men det må foregå innenfor rammen av at de skal avlegge endelig eksamen, og at de skal videre i skolesystemet. Men å sette dette opp mot internasjonal konkurransekraft blir etter mitt syn litt vidløftig. Alle ungdommer feirer nok litt når de er ferdige med et skoleslag, uansett hvilket land vi sammenligner oss med.

— Men din forgjenger, Kristin Clemet var jo inne på tanken om å flytte eksamen fram til før 17. mai for å komme noe av festingen i forkjøpet.

— Jeg har ikke noe synspunkt på det. Det må Clemet selv svare for. Vi har ikke gått videre på det, og jeg registrerer at Kristin Clemet sa det, men gjorde ingenting ut av det.

— Forbundet Mot Rusgift har nå i fire år drevet et prosjekt med sikte på å få til en bedre og mer ansvarlig russefeiring. I dette arbeidet har vi etter hvert fått en god allianse med politiet, med Utdanningsforbundet, med Veidirektoratet og også med russen selv. Men i denne alliansen mangler vi skoleeierne, som hittil har vegret seg for å ta et ansvar, med henvisning til at russefeiringen er en privatsak og skolen uvedkommende. Når kan vi regne med å få Kunnskapsministeren med på laget?

— Gjennom det jeg har sagt, har jeg vist at jeg er med på laget. Regelverket er på plass, og det gjelder også den siste tiden i det 13-årige løpet. Jeg regner med at skoleeierne, som er representert av KS, også støtter dette.

Om rusgiftundervisning i skolen

Forventningene om at skolen skal bidra vesentlig til å forebygge rusgiftproblemene i samfunnet synes sterkere enn noen gang. Bruken av rusgifter, både lovlige og ulovlige, er høy i samfunnet. Hvilken utfordring vi har i å forebygge bruk og dermed skader av disse stoffene er ofte undervurdert. Forventningene om hva skolen kan utrette er på den annen side ofte overvurdert.

Av Eivind Jahren

I denne artikkelen omtaler jeg generelt alkohol og narkotika under betegnelsen "rusgift", men i hovedsak kan en under den samme "paraplyen" også ta med tobakk, doping og i noen grad pengespillproblemer.

Som antydnet ovenfor skal en være klar over både de begrensningene som ligger i informasjonsarbeidet generelt og i skolens muligheter spesielt.

Generelt kan en si at en vet mer om hva som ikke fungerer enn om hva som virker. De direkte effektene av informasjonsarbeid synes gjennomgående å være små, dersom vi legger atferdsendring til grunn. De fleste av oss har vel en oppfatning av at denne undervisningen er både nyttig og viktig, og det er rimelig å anta at et høyt kunnskaps- og oppmerksomhetsnivå har en underliggende effekt over tid som overgår det vi kan spore av direkte endringer i for eksempel forbruk som følge av hvert enkelt informasjonsiltak. På det generelle er det også et poeng at det er lettere å bevare "ønskede" holdninger og vaner enn å snu uønsket atferd og oppfatning. Det er en av grunnene til at det er viktig å komme i gang med det forebyggende arbeidet før bruken får feste seg og bli akseptert.

Dessuten er det hevdet med stor tyngde at informasjon er viktig for å underbygge andre tiltak, bl.a. restriksjoner. Uten god bakgrunnskunnskap både om skadevirkninger og hva som kan gjøres for å hindre og lindre skader, blir det vanskelig å bevare og iverksette og skape nødvendig aksept for politiske tiltak.

Det er mange ting vi bør tenke gjennom når vi skal forsøke å styrke dette feltet. Det aller viktigste blir: Hva ønsker elevene våre å vite noe om? Og hva har de behov for å vite noe om? Tenker vi litt på det, vil vi raskt finne at det meste vi vet om rusgifter for så vidt er helt unødvendig kunnskap. En undersøkelse foretatt av Hilde Pape, Elisabeth Storvoll og Ingeborg Rossow i 2006, viste at det ungdom vet om alkohol- og narkotikabruk synes å være irrelevant og kanskje til og med helt feil. På spørsmål om det er alkohol eller narkotika som tar flest liv, svarte bare to av ti riktig (alkohol), mens mer enn dobbelt så mange svarte narkotika. Enda større misforhold fikk de da de spurte om det er flere unge som får problemer med narkotika enn med alkohol. Tre ganger så mange mente narkotika skapte problemer for folk flest. Det kan være

skremmende at over halvparten av de spurte tror at de fleste som prøver hasj fortsetter med annen narkotika, mens bare 12 prosent ganske riktig svarer at så ikke er tilfelle.

Hva som er nyttig kunnskap og ikke må nødvendigvis knyttes til målet for rusgiftinformasjon. Det handler altså ikke bare om hvilke virkemidler som fungerer, men minst like mye om hva det er etisk riktig og faglig forsvarlig å bruke informasjonsinnsatsen til.

Mål for rusgiftinformasjonen

Mål for rusgiftinformasjon kan settes opp på mange måter. Ofte vil måla være avhengig av den eller dem som lager disse. De vil også være litt forskjellige om vi i hovedsak henvender oss til ei elevgruppe som har erfaringer med/etablert bruk av ulike rusgifter (f.eks. alkohol), eller til ei gruppe som ikke har det. På nær sagt et hvert alderstrinn fra 6. til 10. klasse vil en ha noen som har prøvd og noen få som må kunne betraktes som brukere. Vi kan tenke oss følgende eksempler på formuleringer av kunnskaps-, holdnings- og handlingsmål i grunnskolen:

Handlingsmål

- De fleste elevene bør avstå fra bruk av alkohol til de er 18 år.
- Alle elevene bør avstå fra bruk av alle slags ulovlige narkotiske stoffer.
- De fleste elevene bør ikke etablere en vane med daglig røyking.
- Alle elevene bør avvise dopingmidler.
- Alle elevene bør avvise/avstå fra enhver bruk av rusgifter i gitte situasjoner, som f.eks. på skolen og i trafikken.
- De fleste elevene bør avstå fra/avvise hjemmebrent/smuglersprit.

Holdningsmål

- Etablere/styrke en avvisende holdning til narkotika.
- Etablere en holdning mot alkoholbruk i ung alder.
- Etablere/styrke en holdning om at det går an å leve (et godt liv) uten rusgifter.
- Etablere/styrke en holdning om at rusgiftbruk/røyking ikke er tøft.
- Etablere/styrke en holdning om at hjemmebrenning og smugling bidrar til å holde liv i organisert kriminalitet

De fleste elevene bør avstå fra bruk av alkohol til de er 18 år.

og annet som vi ikke ønsker.

- Etablere en forståelse av betydningen av aldersgrenser for alkoholbruk.

Kunnskapsmål

- Bli bevisst på sine egne holdninger, ønsker, forventninger, prioriteringer i et videre perspektiv (i forhold til andre ting - helse, sosial aksept, personlighetsutvikling, selvstendighet osv.)
- Kjenne til likheter og forskjeller mellom alkohol og andre rusgifter – og vite litt om forholdet mellom dem når det gjelder bruk, skadevirkninger og så videre både på individ- og samfunnsnivå.

- Kjenne til alternativer til kjemiske rusmidler.
(Hvordan oppleve rus og gode opplevelser uten bruk av rusgifter?).

- Ha øvelse i å si «nei» i vanskelige situasjoner.
- Vite at rusgiftproblemet ikke er noen «naturkatastrofe» som er kastet på oss, men at det er et utslag av måten vi lever på - og at det derfor også kan løses.

Hva er god rusgiftinformasjon?

God pedagogikk på rusgiftfeltet er som regel det samme som god pedagogikk på andre områder. Vi tar med noen tips som verken er absolutte eller ei uttømmende liste:

1. Ærlighet varer lengst.

Det finnes ikke noe godt alternativ til sannheten. Noen ganger kan det være fristende å legge på litt for at tilhørerne skal «forstå alvoret». Eller bringe videre et rykte, noe en ikke kan dokumentere. Det eneste som holder i lengden, er imidlertid sannheten. Tenk på en ungdom som får høre at en dør av hasj, eller blir avhengig første gang en prøver. Denne ungdommen vil relativt lett kunne konstatere at det er galt. Dermed mister ikke bare denne informasjonen sin troverdighet, men ungdommen vil kanskje generalisere ved å trekke i tvil alt det han/hun har fått lære om temaet, av vedkommende lærer osv. Dermed står en i fare for å gjøre mer skade enn gagn.

2. Støtt de riktige holdningene.

Det vil i en klasse alltid finnes noen med holdninger som det er verdt å støtte. Det er viktig å hjelpe de som står for en forsiktig eller avvisende holdning til rusgifter med argumenter. Det gjelder selvsagt også i forhold til hasj og «sterkere stoffer», men her vil en som regel ha et flertall som er imot og kan støtte hverandre. Både når de «riktige holdningene» ivaretas av et mindretall og av et flertall, er det viktig å synliggjøre disse holdningene. Faktisk er det aller

Fortsetter neste side

Om rusgiftundervisning i skolen

Fortsatt fra forrige side

viktigst å synliggjøre et sunt flertall, for eksempel et flertall som tar avstand fra narkotika. Eller for den saks skyld vold, hærverk, røyking og så videre. Det er også viktig å synliggjøre at flertallet som er positivt innstilt til eksempelvis alkohol, kan ha restriktive holdninger.

3. Fjern mytene.

Rusgiftfeltet er fullt av myter. Vær forsiktig så du avliver mytene i stedet for å holde noen av dem i live.

4. Rusgiftene - mer som forener enn som skiller.

Selv om alkohol og de andre stoffene kan synes svært forskjellige, har stoffene mer til felles enn det som skiller dem fra hverandre. Dette gjelder særlig på motivasjonssida - grunner til bruk. Det er viktig å holde fast på at det bare er alkohol som er lovlig, men at det for øvrig er mange fellestrekk.

5. Perspektiv - dimensjon.

I norsk virkelighet, blant annet i mediene, framstår narkotika som en langt større trussel enn alkohol. Det er ikke til å legge skjul på at dette er nødt til å ha en sammenheng med informasjonsformidlernes egne holdninger og vaner. Ikke desto mindre representerer alkohol i det norske samfunnet flere ganger så store problemer som de øvrige rusgiftene til sammen, blant annet når det gjelder antall dødsfall. Det er viktig at elevene får et noenlunde korrekt bilde av dimensjonene, selv om det naturligvis ikke skal brukes til å avdramatisere de øvrige narkotiske stoffenes rolle.

6. Løsningsorientert - ikke stoff-sentrert.

Dersom det er mulig, bør en bestrebe seg på å gjøre informasjonsvirksomheten løsningsorientert, dvs. legge vekt på strategier for å løse problemet istedenfor ensidig å orientere om problemenes omfang m.v. Det er egentlig liten vits i å vite mye om hvordan problemet ser ut, dersom en ikke blir kjent med at det faktisk kan løses og at det er mulig å bidra til slik løsning både på individ- og samfunnsnivå. Da framstår problemet som en «naturkatastrofe» som rammer oss alle uansett hvordan vi innretter oss i samfunnet - hvilket selvsagt ikke er tilfelle.

7. En kan skremme folk fra vettet, men sjelden til vettet.

Sitatet stammer fra tidligere helsedirektør Karl Evang. Det er kloke ord. Det er neppe fordi de mangler kunnskap om rusgiftenes farlighet at en del unge bruker dem – på samme måten som med voksne folk og alkohol. Redde mennesker hører ikke etter, og de utvikler ingen handlingsberedskap. I de fleste tilfellene vil skremslene handle om en virkelighet som

mottakerne har små forutsetninger for å identifisere seg med. Og om skremslene skulle ha noen effekt, vil den være svært kortvarig. I andre tilfeller vil skremselpropaganda virke mot sin hensikt ved at mottakeren med selvsyn kan konstatere at informasjonsvirksomheten ikke er sannferdig. Dessuten kan en ikke utelukke at det også finnes de som tiltrekkes av det spennende eller det farlige.

8. Ta ballen, ikke mannen

... heter det innenfor ballspport. Det samme gjelder her. Det er ikke brukerne, men bruken vi vil til livs. En skal gjerne forsøke å gjøre informasjonsvirksomheten om rusgiftene verdibasert, hjelpe elevene til å skille det gode fra det dårlige; det rette fra det gale. Men det innebærer ingen rett til å fordømme noen eller å gjøre noen mindre verdt. Å ta stilling til bruk av rusgifter er en rett og en plikt som hver enkelt har, og da må en også akseptere det valget som andre gjør. Men nordmenn har av en eller annen grunn en tendens til å blande sammen moral og moralisme. Moral betyr at en har verdier og normer å orientere etter. Moralisme blir når disse verdiene «gir oss rett til» å dømme over andre og preger vår måte å omgås på. Dersom enkeltmennesker blir utstøtt fordi de ikke lever opp til normene, er det snakk om moralisme. Når vi peker ut enkeltpersoner eller grupper som syndebukker, er det sjelden som resultat av moral, men snarere som resultat av moralisme - hvilket i rusgiftspørsmålet oftere handler om dobbeltmoral: mange vil gjerne ha et samfunn med rikelig tilgang til rusgifter, men finner seg ikke i de ulempene rusgiftene fører med seg, f.eks. ved at noen ikke greier å kontrollere eget forbruk eller oppfører seg dumt i fylla.

9. Ikke skippertak

Den tida vi kan disponere til rustemaet for eksempel i skolen, er begrenset, så det gjelder å disponere rasjonelt. Da er det viktig å huske på at rusgiftforebygging ikke kan gjøres en gang for alle. Det er ikke noen vaksine en kan gi i 4. klasse og så regne med at elevene er sikret til de går ut ungdomsskolen. På samme måten som det heller ikke er noen god idé å vente til "det blir aktuelt". Små, stadige drypp har trolig større effekt enn store happeninger med høy medieprofil.

Det er fristende å si at elevene burde stappes fulle av informasjon - det kunne kanskje være et fromt ønske om at det hjalp dem til å slippe å fylle seg med andre ting. Men så enkelt er det verken i teori eller i praksis.

10. Prosjektarbeid

Prosjektarbeid er populært, og i rusgiftinformasjonen kan det være en nyttig arbeidsform ved at elevenes interesse og nysgjerrighet kan tilfredsstilles gjennom egeninnsats. Forutsetningen for at prosjektarbeid skal ha noe for seg, er at en unngår en skippertaksmentalitet der det bare i

løpet av en kort periode hvert år fokuseres på rusgiftene. Kunne en for eksempel ha ei uke på høsten og så følge opp med diskusjoner, rollespill og så videre i resten av skoleåret, ville en ha mer nytte av informasjonsinnsatsen. En av fordelene med prosjektarbeid er at en øker mulighetene for å involvere elevenes følelser. Hva med å lage en musikal eller utstilling i stedet for å se på transparenter og lese i bøker?

11. Fokus på hverdag og relasjoner

Bruk kjennskapet til elevene og lokalsamfunnet til å utvikle et innhold i rusgiftundervisningen som angår elvene. Ta utgangspunkt i den virkeligheten de lever i. Det er viktig at den kompetansen elvene tilegner seg har overføringsverdi, at det fremmer elevenes identitetsutvikling og reduserer rusgiftpresset som er til stedet i mange ungdomsmiljøer.

Ofte vil det være mer hensiktsmessig å ha fokus på de nære rusvirkningene, som regel korttidseffekter (gjøre dumme ting i fylla, ikke huske hva som skjedde på festen, ulykker, tap av kontroll, risiko for vold/overgrep og så videre) – enn på situasjoner eller tilstander som kan ligge i en mer eller mindre fjern framtid (overdoser, avhengighet...).

12. Foreldrene, læreren og de jevnaldrende

Det kan være vel og bra at det kommer "gjesteartister" utenfra som hjelper skolen med rusgiftundervisningen. Gjennom prosjekter og programmer kan en få hjelp til å skape oppmerksomhet om temaet og gjøre det mer interessant. Men de største effektene oppnår en trolig ved å mobilisere de virkelig viktige "påvirkningsagentene" i ungdommenes omgivelser: Foreldrene, læreren og de jevnaldrende, i noen grad også fritidsmiljøet.

Utenom foreldrene, er læreren som regel en voksenperson som de unge har et fortrolig forhold til. Det er viktig for å kunne ta opp tabupregede eller vanskelige spørsmål som trenger bearbeiding.

Ved å involvere de jevnaldrende i undervisningen (for eksempel gjennom såkalt ung til ung-modell), kan en oppnå at budskapet i noen grad kommer fra elevenes likeverdige. Det kan være en effektiv måte å bidra til et ekte engasjement i ungdomsgruppa og til å motvirke drikkepress. Ved å utnytte ungdommenes egen kompetanse og engasjement, er sjansen for å treffe elevene "hjemme" større.

Det er viktig at foreldrene trekkes inn i det rusgiftforebyggende arbeidet. Mye er vunnet dersom de samme verdiene og normene blir formidlet fra skolen og hjemme. En viktig oppgave for skolen kan derfor være å hjelpe foreldrene til å bli gode forbilder og oppdragere og at foreldrearbeidet i skolen brukes til å legge til rette for eksempelvis felles normutvikling og

grensesetting. Flere forebyggingsprogrammer omfatter da også elementer som retter seg mot foreldrene og foreldrerollen.

13. Sosiale normer og atferdsmodeller

Det er viktig at de unge blir bevisste på at rus har å gjøre med atferd i fellesskapet. I forhold til atferdsendring, har det som regel større effekt at elevene diskuterer hvordan de vil ha det, forventninger til rusen og så videre – enn mer reindyrka kunnskapsformidling. En kan gjerne diskutere hva som er normalt og ikke, hva som er lov (både i juridisk og i utvidet forstand), hva som er rett og galt, godt og dårlig.

14. Kjønn og brukerstatus

Det ligger selvsagt viktige verdier i å behandle ungdommene likt. Men det er godt underbygget at forholdet til rus kan variere så sterkt at det er grunn til å differensiere informasjonsinnsatsen innad i ungdomsgruppa. Mange mener eksempelvis at motivene for jenters og gutters bruk av rusgifter og konsekvensene av bruken er så forskjellige at forebyggingsinnsatsen bør kjønnsrelateres. Det kan også være avgjørende for effekten at en vet om de en snakker med/til er brukere eller ikke – og at en forholder seg til det. Da kan det være vanskelig å nå fram til begge gruppene gjennom de samme aktivitetene.

15. Majoritetsmisforståelsen

En viktig rammeforutsetning for det rusgiftforebyggende arbeidet er den såkalte majoritetsmisforståelsen. Den innebærer at veldig mange unge har en følelse av å tilhøre "et prektig mindretall". Det vil si at de tror at deres jevnaldrende er mer liberale og har mer erfaring på tabubelagte områder som rus, røyk, sex og småkriminalitet (nasking). Når noen oppfatter seg å være annerledes, vil det alltid være noen som strekker seg litt lenger for å bli som de andre.

Ikke bare rusgiftproblem som skal forebygges

Det er slett ikke bare rusgiftbruk en forsøker å forebygge i skolen. Ambisjonene er også store når det gjelder å forebygge trafikkulykker, fedme, mobbing, psykiske plager og så videre. Disse forebyggingsinnsatsene kan i noen utstrekning skje med felles virkemidler, og det kan finnes synergieffekter mellom dem. Det har de siste åra derfor vært et nasjonalt signal å se forebyggingsarbeidet i sammenheng. Det må imidlertid ikke fortrenge det faktum at det også må skje spesifikt rusgiftforebyggende arbeid dersom en skal lykkes med det. Det vanlige er at en tidlig i grunnskolen satser bredere, med eksempelvis å styrke den sosiale kompetansen, mens en på ungdomsskolen spisser innsatsen noe mer inn mot de enkelte problemområdene.

Returadresse:
Forbundet Mot Rusgift
Torggata 1, 0181 Oslo

Ettersendes ikke ved varig adresseendring men returneres til avsenderen med opplysning om den nye adressen

Forbundet Mot Rusgift FMR

FMR arbeider for å redusere utbredelsen av rusgifter i samfunnet.

FMR sprer informasjon om rusgiftenes virkninger på individer og samfunn.

FMR ønsker å skape nettverk mellom personer som er engasjert i arbeidet mot rusgifter.

FMR bygger sitt arbeid på ideen om totalt avhold fra alkohol og andre rusgifter

FMR arbeider spesielt innen universiteter og høyskoler.

FMR utgir tidsskriftet Mot Rusgift.

FMR tilbyr et rikholdig materiale på sitt nettsted www.fmr.no

Nettstedet inneholder blant annet faktaark om de ulike rusgiftene og om aktuelle rusgiftpolitiske temaer.

Forbundet Mot Rusgift Torggata 1, 0181 Oslo
Telefon 23 21 45 26. Faks 23 21 45 01
E-post post@fmr.no. Nettsted: www.fmr.no

Ja! Jeg vil bli med i Forbundet Mot Rusgift

Kontingent for medlemmer og sympatisører er kr 50 pr år.
Alle medlemmer og støttemedlemmer får tilsendt Mot Rusgift.

- Jeg ønsker å bli medlem. Medlemmer må avstå fra bruk av alkohol og narkotika
- Jeg ønsker å bli sympatisør. Alle som er enige i og støtter FMRs politikk og formål kan bli sympatisører.

Ja! Jeg vil abonnere på Mot Rusgift

- Årsabonnement kr 200 pr år (4 utgaver).

NAVN

ADRESSE

POSTNR STED

Forbundet Mot Rusgift,

Torggata 1

0181 Oslo

INNMELDING: Post: Forbundet Mot Rusgift, Torggata 1, 0181 Oslo.

Faks 23 21 45 01. Telefon 23 21 45 26. E-post: post@fmr.no. Nett: www.fmr.no/skjema